

יד
מהר"ץ

שערי יצחק

השיעור השבועי

מפי מרן הגאון
הרב יצחק רצאבי שליט"א
פוסק עדת תימן

שיעור מוצש"ק
וירא
מרחשון התשפ"ד בשל"ה
בבית המדרש פעולת צדיק
בני ברק

לק"י

נושאי השיעור:

בירור חידוש מרעיש שהעלה הרמב"ן על הפסוק האמור לגבי הגר, 'ותענה שרי ותברח מפניה' [בראשית ט"ו, ז], כי שרה ואברהם חטאו בזוה, ומפני כן הקב"ה נתן להגר בן את ישמעאל פראדאם שצאצאיו יענו את זרע אברהם ושרה בכל מיני העינוי. וראיה שדבריו אלו נכתבו ברוח הקודש.

ביאור דברי הגמ' [כתובות דף קיא.] לגבי שלושת השבועות שהשביע הקב"ה את ישראל וכו', ובפרט לגבי השבועה 'שלא ימרדו באומות העולם', האם בהקמת מדינת ישראל עברו על שבועה זו, האם מועיל רשיון אומות העולם.

אמירת הרשעים כיום כוחי ועוצם ידי, הקושי שלהם כיום באמונה.

הרחבה לגבי נוסח התפילות שצריך להתפלל שהשלטון במדינה ישתנה לטובה, לא שתתבטל המדינה. וכן נוסח 'מי שבירך' עבור אנשי המלחמה וכו'.

תיקונים לנוסח מי שבירך, המיוחד לעומדים כיום במערכה של מלחמת שמיני עצרת, שהובא בשיעור מוצש"ק נת.

כל הזכויות שמורות למרן שליט"א
יוצ"ל ע"י מוסדות יד מהרי"ץ – בני ברק
טלפקס: 03-5358404. נייד: 050-4140741
דוא"ל: y5358404@gmail.com

להאזנה לשיעור דרך הטלפון:
קול יהודי תימן – 072-33-23-642 שלוחה 6
מספר השיעור בקו "קול יהודי תימן" – 713
לשמיעת השיעור במערכת קול הלשון – 03-6171031

ניתן להקדיש כל שיעור להצלחה ולרפואה, או לעילוי נשמת.
השם יוזכר בל"נ בתחילת השיעור מפי מרן הגאון שליט"א,
וכן באמירת "מי שבירך" בסוף השיעור.
פרטים בטלפון: 050-4140741.
והתורמים והמסייעים להפצת התורה ולזיכוי הרבים, ימלא המקום ברוך הוא
כל משאלות ליבם וליבכם וליבנו לטובה ולברכה, אכי"ר.

בשם רחמן.

השיעור מוקדש ע"י האברך היקר רבי אליה שר שלום בן רבי איתן הי"ו, מארצות הברית לעילוי נשמת דודתו שנפטרה השבוע מרת עפרה בת יעקב ז"ל, תנצב"ה. בעבור שהתנדב למוסדות יד מהרי"ץ.

כמו כן השיעור מוקדש ע"י רבי אברהם בן משה הי"ו, מארצות הברית, להצלחתו ולהצלחת נות ביתו ושמירת כל כלל ישראל בעבור שהתנדב למוסדות נתיבות מהרי"ץ.

כמו"כ השיעור מוקדש לרפואת והצלחת היולדת אשת ידידנו הרה"ג חיים לוי הי"ו מרת סימון שמחה תליט"א בת רבי דוד מאיר יצ"ו בתוך שאר כל חולי עמו ישראל. ושתזכה לרוות נחת מכל יוצאי חלציה, אכ"ר.

כמו כן השיעור מוקדש לע"נ רוני בן סעדיה ז"ל נדבת אחיינו למוסדות פעולת צדיק. ישועת ה' כהרף עין. השם ברוך הוא ימלא כל משאלות ליבם וליבכם לטובה. אכ"ר.

בירור חידוש מרעיש שהעלה הרמב"ן על הפסוק האמור לגבי הגר, זתענה שרי ותברח מפניה' ובראשית ט"ז, ז', כי שרה ואברהם חטאו בזה, ומפני כן הקב"ה נתן להגר בן את ישמעאל פראאדם שצאצאיו יענו את זרע אברהם ושרה בכל מיני העינוי. וראיה שדבריו אלו נכתבו ברוח הקודש.

מעשה אבות, סימן לבנים.

קראנו בפרשה שעברה, פרשת לך לך ובראשית ט"ז, ונתאמר שרי אל אברהם, חמסי עליך. אנכי נתתי שפחתי בחיקך, ותרא פי הרתה, ואקל בעיניך. ישפט י"י ביני וביניך. שרה מתלוננת לאברהם, כי הגר מזלזלת בה, איננה שומעת בקולה, למרות שהיא שפחתה. ויאמר אברהם אל שרי, הנה שפחתך בידך, עשי לה הטוב בעיניך. ותענה שרי, ותברח מפניה. וימצאה מלאך י"י וגו'.

הרמב"ן [שם] אומר על כך, דבר מרעיש.

וזה לשונו, זתענה שרי ותברח מפניה, חטאה אמנו בענוי הזה. שרה אמנו, עשתה טעות, חטא.

ולא רק היא, וגם אברהם, בהניחו לעשות כן. הדבר היה בהסכמתו, הוא נתן לה לעשות כן, כמ"ש 'הנה שפחתך בידך, עשי לה הטוב בעיניך'. וגם לאחר מכן, הוא לא מיחה בידה. ושמע ה' אל עניה, ונתן לה בן שיהא פרא אדם, לענות זרע אברהם ושרה בכל מיני העינוי.

בגלל החטא הזה, ששרה עינתה את הגר, בהסכמת אברהם, לכן זרע אברהם ושרה – במשך הדורות – יתענו על ידי זרעו של ישמעאל, בכל מיני העינוי.

בהמשך, הרמב"ן כותב דבר נוסף, לגבי מה שהמלאך אמר להגר, שובי אל גברתך והתעני תחת ידיך, בזה הלשון, ציוה אותה לשוב ולקבל עליה ממשלת גברתה, רמז כי לא תצא לחפשי ממנה, כי בני שרה ימשלו בזרעה לעולם. בסופו של דבר, אחרי ככלות הכל, זרע ישמעאל יחזרו להיות העבדים שלנו.

כתוב בספרים הקדושים, [את המקורות לכך, נביא בלנ"ד בשיעור נוסף], כי לכן בני ישמעאל הם מרובים, כפי שנאמר [בראשית י"ז, כ"ו] ולישמעאל שמעתיך, הנה ברכתי אתו והפרייתי אתו והרבייתי אתו במאד מאד וגו', שיהיו לנו הרבה עבדים ושפחות. כיון שאנחנו צריכים לשבת בבית המדרש ללמוד תורה, וצריך מי שישרת אותנו ויעשה לנו את כל העבודות. צריך שיהיו הרבה, כמויות. אבל אז, לא תהיה להם שנאה ולא איבה בלבם, לא יהיו שום חששות מהם שיזיקו לנו, הם יהיו כנועים. על כן, 'שובי אל גברתך'. אבל במשך הדורות, לעת עתה, אנחנו מתענים וסובלים מהם מרורות.

הרמב"ן כתב כך, מבלי להביא שום מקור, ממאמרי חז"ל וכו'. מנין לו זאת? 'כמתנבא מפי הגבורה'.

האמת היא, שהרמב"ן איננו ממש הראשון, כי כבר קדם לו הרד"ק, בפירושו על התורה. אמנם, הרד"ק לא כתב ממש בסגנון הזה, הוא כתב דברים קצת אחרים, אבל שורש הדבר מתחיל לפחות מן הרד"ק.

כידוע, הרמב"ן לא מזכיר את הרד"ק בשום מקום, כי היה ביניהם קצת סכסוך משפחתי, היתה קפידא מצד הרמב"ן על משפחת הקמחיים'. אמנם הרמב"ן מביא לפרקים פירושים של הרד"ק, אבל מבלי להזכיר את שמו במפורש. בכל אופן, הרד"ק הוא פשטן גמור, אולם הרמב"ן הולך עם מדרשי חז"ל, ועם תורת הסוד. הם בכיוונים אחרים, בגישה שונה.

ואברם, לא מנע שרי מלענותה, אע"פ שהיה רע בעיניו. מה עם אברהם? מדוע הוא שתק? משום שלוסדבית. לפי דבריו, אברהם בסדר גמור. הוא העדיף לשתוק, למרות שלא הסכים לכך. חשוב יותר השלום בינו לבין שרה.

שאלה מהקהל: איך אברהם בסדר גמור, הלא מעיקרא הוא פתח ואמר לה הנה שפחתך וגו'. תשובת מרן שליט"א: הוא רק ענה לדבריה, להרגיע את רוחה.

והרד"ק מסיים בסוף, וכן זה הסיפור נכתב בתורה, לקנות אדם ממנו המדות הטובות, ולהרחיק הרעות.

רצון הקב"ה להגיד לנו בזה, כי נלמד מכך שזהו דבר שלילי.

רואים כמה הבדלים, בין גישת הרמב"ן לבין גישת הרד"ק. הרמב"ן כותב בלשון, 'חטאה אמנו', ושגם אברהם חטא, ושיהיה להגר בן אשר יענה את עם ישראל. אולם הרד"ק, לא כתב זאת.

*

עד כדי כך, שבא הגרא"מ שך זצ"ל וכתב, כי דברי הרמב"ן הללו, הם ברוח הקודש. אי אפשר להגיד דברים כאלה מסברא, בלי מקור מחז"ל.

כך הוא כותב בספרו מחשבת מוסר [ח"א דף קצ"ב], מאד התפעלתי מדברי הרמב"ן, שבודאי נאמרו רק מכח רוח הקודש, ולא מסברות. כי מנין לומר, שאברהם אבינו ושרה חטאו, ולקבוע שעל כך נענשו בגלות וסבל מישמעאל, ושעל כן הוא פרא אדם כדי לענות את עם ישראל, זרע אברהם ושרה. ומגודל העונש, מבינים את גודל החטא. וכפי שמוכח ברש"י [ויקרא ה', י"ז] לימוד מעונש החטא של אדם הראשון, וממנו למדו לשכר מצוה, וכפי שאמרו [ב"מ דף נט: ע"ב] רבי יהושע על רגליו ואמר לא בשמים היא.

כאן נראה שהרב שך כבר הפליג, וכתב את המושג 'לא בשמים היא'.

הרי 'לא בשמים היא', נאמר כאשר ישנה רוח הקודש, בת קול היוצאת, למרות שחכמים חושבים אחרת, אבל ההלכה למעשה נפסקת

הערה מהקהל: מה שהרב אמר כי הרמב"ן הולך עם מדרשי חז"ל. צריך שלא יובן כי הרד"ק מתנגד להם חלילה, שהרי גם הוא במקומות רבים מאד מוסיף להביא מהם.

תשובת מרן שליט"א: נכון. זה נושא עדין, ובמקום אחר כבר עמדתי על כך בס"ד.

ועכ"פ לענייננו, הרד"ק אומר משהו, אשר קצת מתחיל את הרעיון הזה.

וזה לשון הרד"ק, 'זתענה שרי', עשתה עמה יותר מדאי, ועבדה בה בפרך.

במה היא עינתה אותה?

אפשר שהיתה מכה אותה, ומקללת אותה. ולא היתה – הגר – יכולה לסבול, וברחה מפניה.

מוסיף הרד"ק כך, ולא נהגה שרה בזה למדת מוסר, ולא למדת חסידות.

לא מוסר, כי אע"פ שאברהם מחל לה על כבודו, ואמר לה "עשי לה הטוב בעיניך", היה ראוי לה למשוך את ידה לכבודו ולא לענותה. סוף סוף, כעת היא אשתו של אברהם. הדבר אינו מוסרי.

ולא מדת חסידות, ונפש טובה.

תשימו לב, שישנו קצת הבדל. כי הרמב"ן אומר, ששרה 'חטאה'. אולם הרד"ק אומר, כי זו 'לא מדת מוסר'. ושזאת לא מדת חסידות. מובן כי לדעתו היא עכ"פ לא עשתה עבירה בכך.

כי אין ראוי לאדם לעשות כל יכלתו, במה שתחת ידו. בגלל שהיא השפחה שלך, את מנצלת זאת? ואמר החכם, מה נאוה המחילה, בעת היכולת. אם יש לך אפשרות, והינך מוותר, זאת היא הגדלות. אדם שאינו יכול, אם קצרה ידו, זאת לא חכמה שאיננו מעניש. רק אם אתה יכול להעניש, ובכל זאת הינך נעצר, עוצר ומונע את עצמך, זאת 'נפש טובה'.

ומה שעשתה שרי, לא היה טוב בעיני האל. כמו שאמר המלאך אל הגר, "כי שמע ה' אל עניך", והשיב לה ברכה תחת עניה. הרד"ק בונה זאת – שמצד שרה הדבר לא היה טוב – מכך שהמלאך הרי אישר שזה לא טוב, 'שמע יי' אל עניך'.

כאן. הרב שך לוקח זאת, שגדולי ישראל יכולים לומר פירוש, לקבוע, כי השכל שלהם, מה חטא ומה לא חטא. 'לא בשמים'.

כך רואים מהרמב"ן וכח התורה שבו, שמצא כאן חטא, כי לא בשמים היא. הרמב"ן יכול לומר זאת. אמנם זה לא מסברא שלו, כי ישנה רוח הקודש, אבל זה הוא.

וכן רואים שניתנה רשות לרמב"ן לומר לאחד אלפי שנה, כי אברהם אבינו חטא בירידתו למצרים ללא רשות, ובהכנסת שרה למכשול עוון, וזה מכח התורה שלמד הרמב"ן.

והוא מוסיף כאן בסוף עוד נקודה דומה, לגבי נושא אחר.

נאמר לגבי אברהם אבינו, וַיְהִי רָעַב בְּאֶרֶץ וְבִרְאשִׁית י"ב, אברהם אבינו ירד בגלל זה למצרים. וגם שם הרמב"ן כותב, שאברהם אבינו חטא בכך.

וזה לשונו, דע, כי אברהם אבינו חָטָא חָטָא גדול בשגגה, שהביא אשתו הצדקת במכשול עון, מפני פחדו פן יהרגוהו. הוא אמר 'אחותי היא', א"כ היא לא אשת איש, א"כ בודאי שיקחו אותה.

והיה לו לבטוח בשם, שיציל אותו ואת אשתו ואת כל אשר לו, כי יש באלהים כח לעזור ולהציל.

גם יציאתו מן הארץ, שנצטווה עליה בתחילה מפני הרעב, עון אשר חָטָא. כי האלהים, ברעב יפְדֵנו ממות.

ועל המעשה הזה, נגזר על זרעו הגלות בארץ מצרים ביד פרעה. מְקוֹם הַמְשָׁפֵט שְׁמָה הַרְשָׁע והחטא נקהלת ג', ט"ז.

גם את הדבר הזה, הרמב"ן כותב בלי לציין מקור. אבל למעשה לכך כבר ישנו מקור בזוה"ק. איני יודע, האם הרמב"ן ראה זאת, או שלא. הרמב"ן היה מקובל גדול, הוא מביא סתרי תורה, אבל נראה שלא היה מצוי בידו ספר הזוה"ק. אולי הוא שמע זאת בע"פ. אולם עכ"פ לדבר זה ישנן ראיות, ובכל אופן ישנה דעה כזאת בזוה"ק, וכמ"ש הרד"ל. בהערות למטה על הרמב"ן, המו"ל מציין לכך. [אמנם

עייין מה שתמה על דברי הרמב"ן, מהר"י קרח במשכיל דורש שם בדף מ"ג]. אולם בנדון דידן, [לגבי הגר], זהו דבר שאין לו שום מקור.

*

ראיתי כי גם בספר אוצר הפרשה ולך לך, עמ' שי"ט, כתב בזה"ל, הרמב"ן ברוח קדשו, רק הוא יכול לומר דרש כזה בחטא אמנו.

ומה נוראים הדברים, ומשפט שמים מה גדול הוא, כי על 'עינוי' שכזה אשר אין לנו אף ציור בו, ואשר גם לא אנחנו החוטאים בו, והנה זה כמה אלפי שנים אנו מחוללים ומדוכאים, ותזנח משלום נפשנו מצאצאי אותו פרא אדם.

וכפי המובא בזוהר הק', הנה החשבון האחרון לפני ביאת המשיח צדקנו, יהיה עם זרע ישמעאל. יראה ה' בענינו אנו, וישיב להם שבעתים על פעלם, ואותנו יגאל מהרה למען שמו ית' אכי"ר.

הרי ידוע – הבאנו זאת כבר כמה וכמה פעמים – כי הרמב"ם כותב באיגרת תימן, שאין לך גלות קשה יותר מגלות ישמעאל. וגם רבינו בחיי כותב זאת, לגבי הפסוק [דברים ל', ז] וַיִּנְתֵּן יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֶת כָּל הָאֱלֹת הָאֵלֶּה, עַל אֵיבֶיךָ וְעַל שְׂנְאֵיךָ אֲשֶׁר רָדְפֶנּוּ. 'אויביך', אלו בני ישמעאל. ו'שונאיך' אלו בני אדום, דהיינו הנצרים. הם שונאים. אבל אויבים, מלשון אוי ואבוי, זה ישמעאל.

האדמו"ר מצאנז, וכן האדמו"ר מבעלז, שניהם עברו את השואה, והגיעו לכאן לארץ ישראל, והם אמרו כי הערבים, יותר גרועים מן הגרמנים. אין לך אומה שפלה יותר מן הערבים. כמובא בס' תורת יעקב (סופר) פרשת נצבים. כך הם מעידים. הרי הם בעצמם עברו על עצמם ועל בשרם את השואה, והם אומרים כי ההתנהגות של ישמעאלים לגבי בני ישראל, גרועה הרבה יותר.

*

בספר טיב הקהילה ולך לך, דף ט"ל] מובא כך, עוד מצינו בפרשה זו, דברים מבהילים שכתב הרמב"ן על הפסוק ותענה שרי, וזל"ק, חטאה אמנו בעינוי הזה, וגם אברהם וכו' עכ"ל.

שערי יצחק – השיעור השבועי

כמובן, הדבר נכון. שרה אמנו, היתה גדולה בנביאות יותר מאברהם אבינו, אין לנו מושגים. לא מגיעים אנחנו לקרסוליהם. אבל רואים בשרשים, כי מה שאבותינו הקדושים ואמותינו הקדושות עשו, זהו דבר שקובע לכל הדורות. אין לנו מושג בהבנת הדבר הזה.

האמת היא, שצריכים להרחיב לגבי דברי הרמב"ן הללו, ועל עוד כמה דברים 'מסביב', אולם כעת ברצוני להגיד רק עוד דבר אחד.

לכאורה, מי אמר שהרמב"ן כתב זאת ברוח הקודש? אולי הוא אמר זאת מסברא?

ברם, הדבר אינו נכון. בדקתי וראיתי, כי בעשרות מקומות הרמב"ן כותב בלשון, 'יתכן לומר', 'אפשר לומר', 'אולי לומר'.

אולם בנ"ד, אין 'יתכן', ולא 'אפשר'. אלא, כמתנבא מפי הגבורה. שמע מינה.

*

בעל צרור המור [פרשת לך לך, דף צ"א], הולך עם דברי הרמב"ן, רק שהוא מרחיב בכך. ולפי דבריו, העניין מקבל יותר טעם, יותר חיזוק, כי כל הפרשה בעצם מדברת על גלות עם ישראל. זה לא רק העינוי של זרע ישמעאל, אלא הדבר מתחיל מהתחלת העניין.

וזה לשונו, 'זשרי אשת אברם לא ילדה לו, להורות על הגליות וסיבתם, כי לפי שהיתה שרי עקרה, הוצרך לבא אל שפחתה. ואמרה, 'אולי אבנה ממנה' [פס' ב'] כי אני זקנה. ולא ראתה כי יצא מכאן ישמעאל שלקח ארצנו ובית קדשינו, והוא שולט בכל א"י, וכל זה בא לו בזכות המילה שנשאר להם אע"פ שאין להם פריעה, כמוזכר במדרש הנעלם.

וכל זה סיבב אברהם באמרו 'י"י מה תתן לי [לעיל ט"ו, ב'], וכן בשמעו לקול שרי ליקח פילגש מצרית, אחר שהשם הבטיחו בבנים, מה לו למהר את הקץ.

ולכן כתוב בכאן 'ותקח שרי אשת אברם את הגר המצרית', מארץ טמאה, ומעם טמא. ועוד היות שפחתה, והיא היתה הגברת. ונהפוך הוא, ושפחה כי תירש גבירתה. והעד על זה, 'ותקל גבירתה בעיניה', עד שחזרה להיות שפחה.

והוא לוקח מכך, לומד מזה, עניין מוסרי. וז"ל, וגם זה נכתב לנו, ללמוד מוסר השכל על גודל הזהירות הנדרשת בכבוד הזולת, שכל הצרות והעינויים שסבלו עם ישראל במשך כל שנות הגלות מבני ישמעאל, בא מחמת זה הפגם של הפגיעה בזולת.

אני זוכר לפעמים כשהייתי מדבר עם הגאון ר' ישראל יעקב פישר זצ"ל, על איזה אנשים שמבקשים לדעת על מה הם סובלים כל כך. ישנם אנשים שיש להם צרות, והם לא מוצאים עוון בעצמם, לא מאשימים את עצמם, ותמהים על מה ולמה הם סובלים?

היה עונה לי בהחלטיות ברורה, כי עליהם לתקן בענינים שבין אדם לחבירו. כי בודאי ציערו לאי מי מן הזולת, וההוא נוטר עליהם טינא וקפידא בלב. ואם בטוח הוא שלא פגע באדם מעולם, הרי יתכן מאד שסובל בעוון אבותיו ואבות אבותיו – לא אתה, אבל אבא שלך, או סבא שלך – שנכשלו בענינים אלו. גם אם אתה נקי, תירגע, שלא יהיו לך טענות על הקב"ה. כי אין סבל שהוא בחנם.

ומדברי הרמב"ן הללו, אנו מוצאים סמך גדול לדבריו, שזה לנו כבר קרוב לאלפיים שנה שאנו סובלים מרורות בגלותינו, וכל זה תוצאה מכך ששרה אמנו היתה מענה לשפחת הגר.

אולי הרב פישר אמר זאת רק לְרִוּחָא דְמִלְתָא. כי אדם שיפשפש היטב, בודאי ימצא. מסתמא שכתב בפרט שאין ראייה של ממש מאבותינו הקדושים, אברהם ושרה, לסתם אנשים פשוטים כמונו.

ברם, צריכים להדגיש כאן משהו. וז"ל, ואל יטעה מאן דהו לחשוב, כי באנו לשפוט כאן את מעשיהם של אברהם ושרה, חלילה לנו מעשות כדבר הזה, הלא אין לנו שום שמץ של השגה בהם ובמעשיהם. אלא שהתורה הקדושה היא נצחית, וכולל בתוכה אורח חיים ותוכחת מוסר לכל אחד ואחד, ונכתבו דברים אלו ללמדנו ארחות חיים, כדי שנדע לכלכל את צעדינו בהשכל ותבונה, שיהיו כל מעשינו ודרכינו ישרים ונאמנים, נוח לשמים ונוח לבריות. ויה"ד שנזכה לאורך ימים ושנות חיים וטובים אכי"ר.

וכשראתה שרי הרע שעשתה, התחילה לדבר דברים לא כן כנגד אברהם, 'חמסי עליך'. ותשובתה בצדה, כי בפיה אמרה כי היא עשתה הדבר. וזהו 'אנכי נתתי שפחתי בחיקך', ואם כן מה חטא אברהם. אבל היא אמרה אמת, שאני אמרתי 'בא נא אל שפחתי' במיעוט דעתי, כי דעתן של נשים קלה ושבט דף ל"ג ע"ב. אבל אתה, ראוי שתאמר, לא אחלל בריתי בשפחתי. ולכן ישפוט י"י ביני וביניך'.

אולי אברהם אבינו טעה, בכך שהסכים לקחת את השפחה. למפרע הוא הבין את זאת. שרה אמנו אומרת, אני זאת שאמרתי ככה, כי נשים דעתן קלה, אבל מדוע אתה אברהם שמעת לי? לא היית צריך להסכים.

והוא לא השיב לה דבר לומר בענותנותו, או לפי שראה שהוא חטא בזה. ועתה הוסיף לחטוא ואמר 'הנה שפחתך בידך' וגו' [פסוק ו']¹, ואיה רחמנותו, ואיה תורתו שלמד, שכתוב בה [דברים כ"ג, ט"ז] לא תסגיר עבד אל אֲדוֹנָיו. אברהם אבינו הוא מדת החסד, היכן הרחמנות? איך אתה נותן לשרה, לעשות מה שהיא רוצה? ובלא תורה, השכל יחייבהו בעניין, שבוען זה נמסרו בניו ביד ישמעאל. דהיינו, אפילו גם בלי התורה, גם בלעדי 'לא תסגיר עבד אל אדונו', מסברא – מן השכל – אתה היית צריך להבין זאת.

ורעה עוד מזאת, 'זתענייה שרה'. האם זה דרך מוסר הצדקת? שאברהם אמר לה 'עשי לה הטוב בעיניך', לקרר דעתה. הוא אכן אמר לך כך, אבל אין פירושו שתעשי זאת למעשה. ככה, תירגע, כי אני נותן לך רשות, אבל לא בפועל.

והיא עשתה והצליחה, 'זתענייה שרי'. והיה ראוי שתקרר דעתה ותאמר, עכשיו שניתנה בידי – דהיינו העיקר שחזרה להיות שפחתי, לשרת אותי. ולא כמו שרצתה הגר להיפך, שהיא תהיה הגברת, ושרה שפחה שלה – לא יגע בה רע, כי זה מדרך מוסר. ולכן ברחת מפניה, ממדרש אמריה צועקת ברוב כחה, בוכה משתי עיניה ואומרת, אוי ואבוי כי הגביר הסגירני, והבעל. והגברה עיניתני.

והשם שמע צעקתה, וראה דמעתה, ושלח אליה מלאך והשגיח בה. וזהו וימצאה מלאך י"י על עין המים, כמו וירמיהו ח', כ"ג] מי יתן ראשי מים. וכפל ואמר 'במדבר על העין', לרמוז שבכתה בשתי עיניה, ולכן השגיח בה. וזה 'בדרך שור', כמו עלי שור. וכל זה להורות, כי שערי דמעה לא ננעלו [ברכות דף ל"ב ע"ב].

והעיקר לענייננו, מה שמסיים שם בצרור המור, 'שובי אל גבירתך והתעני תחת ידיה' [פסי ט"ז], כי זה יסבב כי ברוב הימים תענה את בניה – דהיינו שלעתיד לבוא צאצאיה של שרה, יענו את בני ישמעאל צאצאי הגר – וזהו 'הרבה ארבה את זרעך' [פסי י"]. ולכן תמצא בכאן, ארבעה פעמים גברת. ותקל גבירתה בעיניה, ותברח מפניה שהוא כמו מפני הגבירה. מפני שרי גבירתי אנכי בורחת, שובי אל גבירתך. הרי ד' כנגד ארבע גליות, אשר שפחה תירש גבירתה יעו"ש. כי בזה נמצא שכל עניין זה מרמוז על העתיד, וכמו שהקדמנו בתחילת השיעור מה שאחז"ל כי מעשה האבות, הוא סימן לבנים.

בלי נדר, אם יהיה לנו פנאי, או בשיעור הבא, נרחיב עוד לגבי הנושא הזה.

שאלה מהקהל: בנוגע לדברי הרמב"ן בפרשת ויהי רעב בארץ, מהי התביעה על אברהם? הרי אפילו לגבי שמואל כתוב, ושמע שאול והרגני, הגם שה' אמר לו, ללכת למשוח מלך מבניו של ישי. אדם צריך להיזהר. אז מה אם ה' הבטיח לו? שמה יגרום החטא. יש השתדלות. גם אם ה' מבטיח, צריך להיזהר.

תשובת מרן שליט"א: אכן צריך להיזהר, אבל הוא עשה מעשה, הלך לארץ אחרת. רעב זה מאת הקב"ה, זאת איננה סכנה מבני אדם, כמו ששאול יהרוג את שמואל. כאן המדובר ברעב, הקב"ה יכול לכלכל אותו, כמו שכלכל את אליהו ע"י העורבים.

ביאור דברי הגמ' [כתובות דף קיא.] לגבי שלושת השבועות שהשביע הקב"ה את ישראל וכו', ובפרט לגבי השבועה 'שלא ימרדו באומות העולם', האם בהקמת מדינת ישראל עברו על שבועה זו, האם מועיל רשיון אומות העולם. אמירת הרשעים כיום כוחי ועוצם ידי, הקושי שלהם כיום באמונה.

שערי יצחק – השיעור השבועי

והתוס' אומרים, טעמי התורה. לא לגלות את סודות התורה, לאומות העולם. ישנם כמה וכמה פירושים.

אבל כעת אנחנו עומדים על העיקר, מה שנוגע לנושא שלנו, בקשר לעניין התפילות על אנשי הצבא, אלה העומדים במערכות המלחמה מול אויבי ישראל, שונאי ישראל. מה שהתחלנו לדבר בזמנו [בשיעור הקודם], לגבי אותו נוסח מי שבירך.

בעניין ג' השבועות הללו, באופן כללי, זהו דבר השנוי בהרבה חילוקי דעות בין גדולי ישראל בדורות הללו. ראיתי עשרות ספרים, המדברים לגבי הנושא הזה. מפורסמים, ולא מפורסמים. זה מקשה וזה מתרץ, זה חולם וזה פותר, זה מחרף וזה מגדף.

אעיקרא ישנו נדון האם הדבר בכלל להלכה ולמעשה. כי בפועל, זה לא מובא ברמב"ם ובש"ע ושאר פוסקים. אם כן מנלן שזה בתורת הלכה, אולי הוא רק דרך אגדה. מי אמר, שזאת הלכה? מובא שם בגמ' דעה כזאת, רבי יוסי, ורבי לוי, אולם מי אמר כי זאת 'הלכה'? דן בכך כבר האבני נזר [וכדלקמן].

והשאלה עלתה בכל תקפה, כאשר בשנת התש"ח, הוקמה מדינת ישראל, שלטון שבראשו עומדים כופרים ורשעים, שלא היו מוכנים אפילו להזכיר שם שמים ב'מגילת העצמאות'. רח"ל. בקושי בקושי הסכימו לכתוב, בעזר צור ישראל. ככה לקראת הסוף. כדי שהם יוכלו לפרש זאת, שהכוונה אל הצבא, שהוא 'צור ישראל'. אבל במפורש, בשום אופן הם לא הסכימו לכתוב, שם שמים. כי הם היו רשעים גדולים. בעוה"ר.

צריכים לדעת ולהבין, דבר שהוא כמו סוד. לאמריקאים בשלטונם, לא איכפת להם לדבר על אמונה, ואפי' לכתוב על שטרות הכסף שלהם, הדולרים, את שם ה', הבטחון באלדיים. לא שהם צדיקים, אבל להם יותר קל להגיד שהם מאמינים, מאשר ליהודים. כי גוי אשר אומר שהוא מאמין בה', הדבר לא מחייב אותו. מה המשמעות של זה? מעט מאד. אבל יהודי אשר מאמין בה', הוא יודע כי יש לו תרי"ג

נעבור לדברים יותר מעשיים.

בגמרא במסכת כתובות [דף קי"א ע"א] מובא כך, לגבי הפסוק [שיר השירים ב', ז'] הַשְּׁבַעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם בְּצַבָּאוֹת אוּ בְּאֵילֹת הַשָּׁדָה, אִם תַּעֲיִרוּ וְאִם תַּעֲוֹרְרוּ אֶת הָאֲהָבָה עַד שְׁתִּתְּפֹץ. שלש שבועות הללו, למה? מדוע הפסוק הזה, השבעתי אתכם וגו', כתוב במגילת שיר השירים, שלוש פעמים?

אחת, שלא יעלו ישראל בְּחומה. כנראה הגירסא צ"ל, 'בְּחומה'. מפרש רש"י, 'שלא יעלו בחומה', יחד ביד חזקה. דהיינו, עם ישראל הנמצא בגלות, שלא יעלו לא"י בקבוצות. בודדים כן, אבל לא יחד. וכן ביד חזקה נגד רצון אומות העולם.

ואחת, שהשביע הקדוש ברוך הוא את ישראל, שלא ימרדו באומות העולם. אפילו בלי לעלות לא"י. עלינו לקבל להיות כנועים בגלות, להתכופף, לא להתקומם נגדם.

ואחת, שהשביע הקדוש ברוך הוא את אומות העולם, שלא ישתעבדו בהן בישראל יותר מדאי.

אח"כ הגמ' מביאה, כי רבי לוי אומר, שבעצם ישנן שש שבועות. כי כתוב, אם תעירו, ואם תעוררו. א"כ זה עוד שלוש. כי כתוב פעמיים, 'אם' ו'אם'.

וז"ל הגמ', לְכַדְרְבֵי לוי, דאמר, שש שבועות הללו למה? תלתא, הני דאמרן. אינך, שלא יגלו את הקץ. מפרש רש"י, נביאים שביניהם. אלו שיודעים את הקץ, שלא יגלו מתי.

ושלא ירחקו – או ישנה גירסא, שלא ידחקו – את הקץ. והדבר הששי, ושלא יגלו הסוד לאומות העולם.

בְּצַבָּאוֹת אוּ בְּאֵילֹת הַשָּׁדָה [שיר השירים ב', ז'], אמר רבי אלעזר, אמר להם הקב"ה לישראל, אם אתם מקיימין את השבועה, מוטב. ואם לאו, אני מתיר את בשרכם [מרן שליט"א אומר ב'כינוי', בשרם] כצבאות, וכאילות השדה.

שאלה מהקהל: מה הפירוש, שלא יגלו הסוד? תשובת מרן שליט"א: ישנו נדון במפרשים, על איזה 'סוד' מדובר. רש"י אומר, סוד העיבור.

מצוות, והדבר מפחיד אותי, הוא לא יכול לתקן את עצמו. קשה לו לתקן את כל ארחות חיו, כל מה שהורגל, מהמסד ויד הטפחות.

גם אלה אשר כיום אומרים 'כוחי ועוצם ידי', חושבני שבסתר לבם הם יודעים כי עם ישראל חי בניסיונות, ושכל מה שהם עושים הוא לא יועיל ולא יציל. הם רק חושבים, כוחי ועוצם ידי מתרברבים.

כפי שהיה במגיפת הקורונה, וזה לא רק בא"י אלא בכל העולם, פתאום באה המגיפה, הם לא חלמו ולא ידעו, בפתע פתאום. הם גילו אזלת יד, התבלבלו לגמרי, לא ידעו בין ימינם לשמאלם. כל מדע הרפואה, נפל וקרס. כל ההסתכלות שלהם השתנתה.

אותו הדבר בענייננו. גם במלחמת יום הכיפורים, היה עלול להיות ח"ו אסון גדול. וגם בעת.

בכל אופן, בעניין הזה של ג' השבועות, השבועה שלא ימרדו באומות העולם, באוצר הפוסקים על אבן העזר [כרך 20] אספו הרבה בנושא הזה. לא את הכל, אבל הביאו שם רבים המדברים בעניין הזה.

מובא שם [בס"ק א' אות ד' דף ו'] כך, באבני נזר דן יו"ד סי' תנ"ד אותיות מ'–ס"א, שדן באריכות אם ענין הג' שבועות הוא להלכה, ואם הוא רק מבבל או מכל הארצות. וע"ע באריכות ביואל משה מאמר ג' שבועות מסי' י' ואילך, בתולדות זאב ח"ב בירור הלכה במעלה ומצות ישובה של אר"י אות כ"ח וכו'.

השאלה היא, האם ברשיון אומות העולם, בן מותר, או שלא? אם אומות העולם מסכימים, שעם ישראל ישוב לארצו. ישנם כאלה שאמרו, כי גם אם יהיה ברשיון אומות העולם, בגאולה האחרונה זה רק ביד ה', על ידי משיח. כך כותב היפה קול, על שיר השירים, זהו בעל יפה תואר על מדרש רבה. וכך סובר גם בעל ויואל משה, במאמר שלוש שבועות. וישנם כאלה, האומרים שלא.

זהו ויכוח. כמו בבית שני, שעלו לא"י ברשות כורש מלך פרס. כפי שנאמר, פה אָמַר פּוֹרֵשׁ מֶלֶךְ פָּרַס, פֶּל מִמְּלָכֹת הָאָרֶץ נָתַן לִי? אֱלֹהֵי

הַשָּׁמַיִם, וְהוּא פָקַד עָלַי לְבָנוֹת לֹו בֵּית בִּירוּשָׁלַם אֲשֶׁר בִּיהוּדָה. מִי בְכֶם מִכָּל עַמּוֹ, י? אֱלֹהֵי עַמּוֹ וְיַעַל [דברי הימים ב' ל"ו, כ"ג].

אנחנו [התימנים] חוזרים על הפסוק הזה, כאשר לומדים את הספר דברי הימים, בכל פעם.

חושבני כי לא לחנם, תפסו את הפסוק הזה, אבותינו כשהיו בגלות, בכל פעם שלמדו בספר דברי הימים – ראשון או שני – כאשר גמרו את הפיסקא שלמדו באותו יום, היו [מסיימים בפסוק] כה אמר כורש מלך פרס וגו'. הדבר בא לחזק אותם – ועיין לקמן ד"ה ובעורי – שלא לעלות לארץ ישראל, אלא רק ברשיון. כמו כורש מלך פרס, אשר נתן רשות. כמובן הכל הוא מן השמים, היתה לו זכות וכו'.

כך לגבי בית שני. וישנם כאלה הסוברים, כי אותו הדבר גם לגבי בית שלישי. וישנם כאלה הסוברים שלא, אלא רק ע"י המשיח.

הם מביאים שם [באוצר הפוסקים], בספר נשמת כל חי ח"א יו"ד סי' מ"ט עמ' ר', כתב דפושט דברי הרשב"ש מורים דהשבועה היא לכל ישראל שלא יעלו כולם אפילו בלי מרד ומלחמה באומות, וכן נראה דעת מהר"ש יפה בספר קול יפה עה"פ השבעתי וגו' [שה"ש ח', ד'], דאפילו ברשיות המלכות אסור. דכיון דה' פיזרנו בד' כנפות הארץ, אין לנו רשות להתקבץ ולהיות כחומה לעלות יחד לארץ ישראל וכו'. ויש לדחות, דכיון דהאומות נותנין רשות לכל ישראל לעלות לאר"י והוי מ"ע, מה בכך אם ה' פיזרנו בד' כנפות הארץ, וגם הרשב"ש לא כתב דהוי שבועה לכלל ישראל בעלותם לאר"י, כי אם משום דהסברא נותנת דהוא מן הנמנע דכל ע' אומות דישראל תחת ידם, כולם יסכימו לשלוח לישראל מארצם ויעלו לאר"י שהיא ארצם ונחלתם וכולם יהיו במקום אחד, זהו דבר זר ואין הדעת סובלו, וזה לא יתכן כי אם ע"י מלחמה ויד חזקה וכפירש"י וכו'. ומה שהקשה מהר"ש יפה שם, דא"כ היינו השבועה שלא ימרדו באומות, לא קשה, די"ל דהשבועה שלא ימרדו במלכות היינו בשאר עניינים.

בהמשך [שם באוצר הפוסקים דף 12] מובא כך, מכתב מבעל האור שמח, שכתב דכעת הספּה ההשגחה, אשר באסיפת הממלכות הנאורות בסאן ראמו [תרע"ז] ניתן צו אשר אר"י תהיה לעם ישראל, וסר פחד השבועות, וברשיון המלכים קמה מצות ישוב ארץ ישראל למקומה, והמצוה על כל איש לסייע בכל יכלתו לקיים מצוה זו וכו', הן אמנם שאז [בימי עזרא ונחמיה] היו הנביאים בנבואה מן השמים מחזיקין אותן, מי יודע – אולי כמו שחרבן הבית השני היה שלא עפ"י הנבואה (אשר מהאיי טעמא כשגלו לא בטלה קדושת הארץ כדברי התוס' יו"ט עדיות פ"ח מ"ו) כן יהיה הנחת אבן פינה שלא עפ"י נביאים וכנטילתו כך נתינתו וכו'.

ובספר ארץ חמדה כרך א' שער א' סי' ו' אות ד', כתוב, והכרה זו של האו"מ בזכות ישראל ודאי מספיקה להחשב שלא 'ביד חזקה', אע"פ שעמי ערב השכנים וכן ערבים מתושבי הארץ התנגדו לזה, שהרי אדוני הארץ נחשבים אלה שקנוה בקנין של כיבוש מלחמה, ואלה היו האנגלים שכבשו הארץ והמשיכו למשול בה ע"י יפוי כח של האו"מ, שלהם מסרה את זכות קנינה וכו', וא"כ החלטת האומות הללו אשר להם היתה הארץ היא בעלת תוקף וכו'. ומה שהתנגדו אומות [הנ"ל] באו"מ להקמת המדינה, בטלה דעתם עפ"י התקנון של האו"מ וכו', ומעכשיו אפילו היו האומות חוזרות בהם, שוב לא היה להם כח לעשות זאת, כי כבר זכינו במקום וכו'.

ובעורי צפון פרק א' עמ' י"ט, הביא מש"כ הרמב"ם באגרת תימן, ולפי שידע שלמה ברוח קדשו שהאומה הזאת באורך זמן גלותה תפצר להתנוע בלא עתה הראויה וכו', הזהיר והשביע את האומה על דרך משל ואמר השבעתי וכו', וכתב ובע"כ [שכוונתו שירצו לעלות] ביד חזקה כמו שבני תימן היו רוצים לבוא לאר"י, אבל עם רשיון המלכות כמו אצל עזרא, אם היו הולכים יחד כחומה שהיתה בלי יד חזקה לא היה הבית נחרב [כדאיתא ביומא דף ט' ע"ב] וכו' יעו"ש, ובדברינו לעיל ד"ה ואנחנו.

ועיינ בויואל משה מאמר ישוב אר"י סי' ב', שהביא דברי הרמב"ן במאמר הגאולה שער ראשון [כתבי הרמב"ן כרך א' עמ' רע"ד] ואם תאמר שהיה רשיונו של כורש על הכל, כאשר אמר 'בכל מלכותו, לא רצו שאר השבטים לעלות שלא אבו לדחוק את הקץ, שידוע היה אצלם כי פקידת שבעים שנה לבלל נאמר ולא עליהם, וכתב הרי אף בימי עזרא שהיה בנין הבית, אע"פ כן לא עלו הרבה ממדינות אחרות מחשש שמא לא היתה הפקידה אלא על בבל, ועדיין יש במדינות אחרות חשש איסור של דחיקת הקץ וכו' יעו"ש.

לדעת הרמב"ן, זאת מצות עשה מן התורה, ליישב את ארץ ישראל. הרמב"ם לא מביא את המצוה הזאת, וישנו נידון על כך, למה הוא לא מביא זאת? משמע דס"ל כי אין מצות עשה מן התורה בכך. אולם הרמב"ן בהוספות למצוות עשה סובר, כי הפסוק [במדבר ל"ג, נ"ג] וְהָרַשְׁתָּם אֶת הָאָרֶץ וַיִּשְׁבְּתָם בָּהּ, זאת מצוה גם בזמן הזה. זהו נושא נוסף.

למעשה, מיד כשהוקמה המדינה בה' באייר התש"ח, יום למחרת הערבים פרצו במלחמה. הערבים לא יכולים לסבול זאת, שהיהודים מתיישבים כאן בא"י, כי הדבר כנגד הדת שלהם. זה מקעקע אותם מן היסוד.

שאלה מהקהל: זה כתוב בקורען שלהם? תשובת מרן שליט"א: ככה הם מבינים, בכל אופן. אינני בקי בספריהם, אבל כך נראה הרושם ממה שקראתי בספרים. כבר דיברתי על כך. הרי אנחנו אומרים ב'תיקון שני וחמישי' באופן כללי, 'אמרו גויים, אבדה תקותם'. אצלם, עם ישראל הוא כביכול אבוד. כל זמן שעם ישראל עולים ומנצחים, זה כביכול עצם בגרון. הם יודעים אמנם שעם ישראל הוא העם הנבחר, בספר הקורען שלהם כתוב הרבה עניינים שהיו לגבי עם ישראל, אבל הם אומרים כי הכל היה בעבר, אולם מעכשיו זה שלהם.

[שמעתי מפי אדם בקי בספרם, כי זה סותר את הכתוב שם שלא תהיה תקומה לישראל לעולם, וממילא מתגלה כי דתם שקר וכזב. איתמר].

להבין את העניין ביתר שאת, נזכיר כעת מ"ש בספר התקופה הגדולה וירושלם מהדורת התשל"ב, דף קע"ז] שמובא על כך בזה"ל, 'הנצרים יכבשו קודם הגאולה את א"י מיד הישמעאלים', כוונתו למלחמת אנגליה, שכבש לורד אלנבי את א"י מיד התורכים בשנת תרע"ח וכו'.

לפני כן שלטו התורכים, שהם מוסלמים. כידוע, בספר הזוה"ק בסוף פרשת וארא, ובפרשת אמור, מובא כי כיון שהישמעאלים נימולים, יש להם קצת זכות על א"י, עד לפני הגאולה.

זהם יחזירוה לישראל וכמו שראינו שנתקיים עתה בזמנינו, כוונתו להצהרת בלפור שניתנה בשנת תרע"ח. ובשנת תרפ"א הוחלט ע"י "מעצמות הברית העיקרית" בסן רמו – זוהי עיר באיטליה – להטיל על בריטניא האחריות לביצועה של הכרזת בלפור, "יסודו של בית לאומי לעם היהודי בארץ ישראל". ואושרה ע"י חבר הלאומים בשנת תרפ"ג. ובמבוא לכתב המאנדאט של חבר הלאומים כתוב, מעצמות הברית הסכימו וכו' לטובת הקמתו של בית לאומי לעם היהודי בארץ ישראל כו', ועל ידי כך הוכר הקשר ההיסטורי שבין העם היהודי לארץ ישראל.

הסברנו בס"ד בעבר, כי לכן אנחנו אומרים, וְחִפְרָה הַלְבָנָה וּבֹשָׁה הַחֲמָה וישעיהו כ"ד, כ"ג]. הערבים – מידיעה או מחוסר ידיעה – מכחישים בכלל את הקשר של עם ישראל, לארץ ישראל. הם אפילו מכחישים, שהיה בעבר בית המקדש, היכן שהמסגף שלהם הוקם. לכן הם לא נותנים לעשות חפירות בסביבות בית המקדש וכו', כיון שהדבר מגלה את האמת. ולא עוד אלא שהם משחיתים כל מה שהם בעצמם מוצאים כשחופרים שם לצורך בניין. הדבר בבחינת מ"ש אמת מארץ תצמח. הם מכחישים זאת, או בגלל שהם שקרנים, ולא יודעים מה בלבם, או מחוסר ידיעה. וכשמוכיחים להם את האמת, כגון מן התנ"ך, הם טוענים טענה חדשה, שהם מצאצאי היבוסים שקדם לישראל. איתמר]. משא"כ אומות

העולם האחרים, אשר לומדים תנ"ך, הם יודעים כי אכן כך היה, עד שיצאנו לגלות. לכן, הבושה העיקרית תהיה, זחפרה הלבנה. חפר היינו, כמו אדם שמרוב בושה, לא נעים לו שיראו אותו, בזמן שהאמת טופחת לו על פניו, אז הוא מתחפר. הערבים מונים – כך החשבון שלהם – עפ"י הלבנה. והנצרים, החדשים שלהם הם לפי השמש, החמה.

א"כ זחפרה הלבנה היינו, אלה אשר מונים ללבנה, להם תהיה את הבושה הכי גדולה, הם יחפרו, זחפרה. ובושה החמה, אלו הנצרים, אשר ייבושו. פִּי מַלְדָּה וְ"יָ צְבָאוֹת בָּהֶר צִיּוֹן וּבִירוּשָׁלַם [ישעיהו כ"ד, כ"ג]. כאשר יתגלה המשיח, זאת תהיה סטירת לחי בשבילם בעיקר, החרפה הכי גדולה.

*

ישנו דבר חידוש גדול, ממהר"ח ויטאל זצ"ל, כי השבועות הללו נאמרו רק עד אלף שנים. כך הוא כותב, בהקדמה לספר שער ההקדמות, ומובא גם בהקדמה לספר הגדול והנורא עץ חיים, תורת רבינו האר"י זיע"א.

וזה לשונו, אמר עוד במדרש הנ"ל, ובגין דא 'השבועתי אתכם בנות ירושלים' וכו'. פירוש הדברים, כי הנה היתה השבועה הגדולה לאלהי"ם, שלא יעוררו את הגאולה, עד שאותה האהבה תהיה בחפץ ורצון טוב, כמ"ש 'עד שתחפץ' – עד שמן השמים יגלו רצון לכך – כבן העובד את אביו, ועיין בכל פלטרין דיליה ובכל גניזין דיליה, ולא כעבד העובד במשנה ולוקח השפחה על מנת לקבל פרס.

וכבר אמרו רז"ל כי זמן השבועה היא עד אלף שנים. שמעתם חידוש? השבועה היא רק אלף שנים בלבד.

כמ"ש ז"ל בברייתא דר' ישמעאל בפרקי היכלות ע"פ דניאל, וז"ל, ואתיבון בידיה עד עידן ועידנין ופלג עידן, ואיך הראהו הקב"ה ליעקב אבינו שר עולם, והוא שרו של בבל עי' עוקין וכו' ע"ש.

וכן בזהר פרשת וירא [דף קי"ז ע"א] וז"ל, "אמר ר' יוסי כל דא אריכו זמנא יתיר מכמה דאוקמיה חבריא דאיהו יומא חד גלותא דכנסת

שנים, שאין לשבועה זו שום זמן, אלא עד שיהיה חפץ ורצון של מעלה.

והרמב"ם באיגרת תימן כתב טעם השבועה, בשביל שעל ידי אורך הגלות תפצר להתנועע בלא עתה הראוי. דהיינו, מרוב שהגלות התארכה, עם ישראל כבר לא יכולים לסבול, והם רוצים כבר לחזור לא"י.

א"כ עיקר טעם השבועה, הוא בשביל אורך הגלות לבסוף, שזה גורם יותר להפציר להתנועע בלא עת הראוי מבשנים הקודמים. ממילא, זה לא אלף שנה. כי אדרבה, כמה שהגלות יותר מתארכת, בשביל זה צריך להשביע אותם, שיעצרו. ישנו משהו חזק, אשר מונע אותם.

והרמב"ם וכל הפוסקים אחריו שדיברו משבועה זו, היו אחר האלף שנים, ולא עלה על דעת אדם לחלוק בדבר, וא"צ להאריך בזה בראיות. כי אם ח"ו נוכל לומר על אזהרה, שנכתבה סתם בקרא ובגמרא, שיש לה גבול זמן, אף שלא נכתב, נוכל להתיר ח"ו כל התורה לבדות מן הלב טעם שאינו נוהג עתה, וזה ברור שאין להסתפק בו. אם כתובה אזהרה בתורה, ואתה אומר לי שהדבר מוגבל, יגידו כך גם לגבי דברים אחרים, ואז תהיה הפקרות, לגבי עוד הרבה איסורים.

אמנם מ"ש הרח"ו ז"ל, הוא ענין אחר. שמביא דברי הזוהר פרשת וירא דף קי"ז, שגזירת הגלות לא היתה אלא יומא חד ולא יתיר, דכתיב 'כל היום דוה', שהוא יומו של הקב"ה, אלף שנים. ועיין בזה"ק פרשת שמות דף י"ז, ובזוהר חדש במדרש הנעלם דף מ', דמה שנתארך הגלות אחר אלף שנים, הוא בשביל שלא עשו תשובה.

ונמצא לפי זה, דבאלף שנים הראשונים, לא היה מועיל אף תשובה. דאם לא כן, מאי נפקא מינה בין אלף הראשונים או אח"כ. והוא מבואר בזוהר חדש הנ"ל, שהתשובה היתה מועילה שלא יהיה יותר מיומא חד אלף שנים. ואח"כ אין קץ וזמן, אלא הכל תלוי בתשובה וכו'. הוא מאריך בכך, ומפלפל בזה [בסימן ע"א וע"ב] באריכות.

ישראל ולא יתיר, דכתיב [איכה א', י"ג] נְתַנְנִי שְׂמֵמָה כָּל הַיּוֹם דְּוָה". 'כל היום', יומו של הקב"ה זה אלף שנה.

אלו דברי מהר"ח ויטאל, תלמידו המובהק של רבינו האריז"ל. ועל כך סומכים רבים. חוץ מן העניין של הסכמת האומות הנז"ל, הם אומרים כי הדבר היה רק אלף שנה.

בספר ויואל משה, זהו ספר ידוע שחיבר האדמו"ר מסטמאר, מתנגד לכך בחריפות, וכותב על כך במאמר שלוש שבועות ודף פ"הו בזה"ל, והן הראוני עכשיו עלה נדפסת מא"י, שאיני יודע מי הוא, אך זה אני רואה בדבריו שהוא ציוני נלהב, ומצדיק את האפיקורסים אף בדברים שאין בהם ממש, והביא גם מהקדמת הרח"ו הנדפס בתחילת ס' העץ חיים, שהשבועה שעל ישראל שלא ידחקו את הקץ, אינו אלא עד תשלום האלף שנה, ולא יותר.

וזה זיוף גמור, שאינו מדבר שם כלל מאותה השבועה שלא לדחוק את הקץ. ויען שמועטים המה הרגילים בלשונות האר"י ז"ל, ובקישור דבריו, יש מקום להטעות את הבריות בזה, לכן ראיתי לפרש הדברים כפשוטן בלי ספק.

הנה זה ודאי, שמה שאמרו בקרא ובגמרא, אזהרה על ישראל סתם, בלי זמן, שאי אפשר ליתן אח"כ גבול זמן על אותה האזהרה וכו'.

הערה מהקהל: הרב יודע מסתמא למי הוא מתכוין, ציוני נלהב וכו', לישכיל עבדי. שכתב עליו במקום אחר שהוא מקובל ציוני.

תשובת מרן שליט"א: לכאורה, כי זה שם בהקדמת שו"ת ישכיל עבדי חלק חמישי אות ב'. אבל לא בטוח. כי עלה נדפסת, זה לא ספר. גם הוא לא היחיד, ישנם רבים שהביאו את דברי מהר"ח ויטאל, וצריך לדעת מיהו הראשון.

ובהמשך הוא מביא, ובתרגום יונתן על שה"ש פי', שהשבועה השלישית, שזה משביע מלך המשיח שלא להתגרות בעמי דארעא למיפק מן גלותא, ולא למרוד בחילונתיה – בעבאותיו – דגוג ומגוג, שזה אינו אלא בימות המשיח, שכפי אשר אנו רואים הוא הרבה אחר האלף

רבים אינם מסכימים איתו, כיון שהפשטות אינה כך.

לפי המלים של מהר"ח ויטאל, רואים אמנם כך בפשיטות. קשה להגיד שהוא דיבר על זאת. מה שהגלות היא אלף שנה, הדבר כתוב במפורש, אבל מהרח"ו הרי מדבר להדיא גם לגבי השבועה, והוא אומר כי השבועה היא רק אלף שנה. אי אפשר 'להעמיס' פה פירוש אחר.

ברם חושבני, כי ישנה כאן טעות, בכל הראיה הזאת. דברי תורה עניים במקום אחד, ועשירים במקום אחר.

המאמר הזה, שהגלות היא אלף שנה, נתנני שוממה כל היום דוה, דהיינו זאת ספירת הוד – 'דוה', 'כל היום' שזה אלף שנה, ישנו על כך מאמר נוסף בזה"ק פרשת פקודי (דף רכ"ז ע"ב) בזה"ל, הדא הוא דכתיב "האלף לך שלמה", דאינון אלף יומי החול, ואינון יומי דגלותא. כמה דאית אלף יומין דקדושה, הכי נמי אלף יומין לסטרא אחרא, ועל דא אתערו חברייא, אינון יומין דגלותא אלף שנין הוו.

ועל דא אית אלף ואית אלף, ואינון אלף שנין דגלותא, אף על גב דישאל יהון בגלותא ויתמשכון יתיר, בהני אלף שנין יתמשכון, דאינון אלף יומין דקאמרן. גם אם הגלות תהיה יותר מאלף שנה, זה נחשב בתוך האלף שנה.

כאן כבר ישנו משהו, שצריכים להבינו.

הרמ"ק – רבי' משה קורדובירו – בספרו אור יקר וכרך "א, דף קנ"ג מפענח לנו את הדבר. הוא מבאר, כי זה לא אלף שנה ממש, אלא אלף מדרגות.

וזה לשונו, 'האלף לך שלמה, דאינון אלף יומי החול, ואינון יומי דגלותא' – היינו ערך אלף מדרגות, שירדו ישראל ירידה אחר ירידה. ועניינו 'כמה דאית אלף יומין דקדושה' – דהיינו עשר כלולים מעשר, ועשר מעשר, עד אלף.

'הכי נמי אלף יומין לסטרא אחרא' – שיתפשט הקדושה העליונה ותתלבש בהם. ולכך אינון אלף שנים דגלותא, ולא שיהיה להם מספר שנים זמניים. אלא הכוונה, שאין ישראל מתעכבים בגלות, אלא עד ירידתם אלף

מדרגות אלו. כיון שהמדובר במדרגות, אפשר לרדת אותן יותר מהר, ואפשר פחות.

ואפשר שירדו מדרגה אחת בשנה אחת – בממוצע, זאת מדרגה לשנה – ואפשר עשר מדרגות בשנה אחת. אלא שעל סדר המדרגות, הם אלף שנים. והקדוש ברוך הוא יגזור לפעמים לפי מה שיוכלו הדורות לסבול עול גלות, ירדו מדרגה אחת בכל שנה הוא בנוני, ופחות מזה הוא אריכות הגלות. כי אם זה פחות, יוצא שצריך יותר מאלף שנה. ויותר מזה הוא לקצר זמן הגלות.

אם ישראל יהיו סבלנים ושומרי התורה בעול גלות, ירד עשר מדרגות בשנה אחת. אם יקבלו זאת באהבה וברצון, יסבלו את הצער, אזי ירדו בשנה אחת, עשר מדרגות. ואם ישראל לא יוכלו לסבול, מפני מיעוט לבבם וכיוצא, לא ירד מדרגה אפילו לשנה, ויארך הגלות, כמו שנתארך גלותנו זה יותר מאלף שנים – הגלות שלנו אנחנו רואים בעינינו שנתארכה הרבה יותר מאלף שנים – מן הטעם הזה. לא קיבלנו את הסבל הזה, כפי שצריך. ולזה אין לנו גלות קשה כגליות הקודמים. כי בסה"כ, הדבר התפרש על יותר שנים.

יפה מאד. אם כן, דעת לנבון נקל שכל ההבנה במהרח"ו דלעיל, היא טעות משרשה. כי נכון שמהרח"ו אומר, כי השבועה עד אלף שנים בלבד, אולם האלף שנים הללו אינן כמשמעותן, אלא הכוונה לאלף מדרגות. לכן גם אם זה יותר מאלף שנים, הדבר בעצם נחשב אלף שנים.

יוצא, כי כל הראיה כאן היא בעצם טעות. אי משום הא, לא אריא.

אמנם הדבר מפליא, כי לא ראיתי אף אחד שמביא את הזוה"ק הזה. אך אולי זהו החלק שלי בתורה להאיר את העניין הזה.

*

ראיתי כי בספר דעות הפוסקים על שבועות הגלות [אות ד'] כתב על כך בזה"ל, כמה מן הפוסקים כתבו ע"פ דברי מהרח"ו, שהשבועות מוגבלות בזמן, ולא נאמרו אלא עד האלף הששי, או עד סוף אלפיים שנה. [ואולם יש שלא

שערי יצחק – השיעור השבועי

לגבי עניין התפילות, לשלום אלה אשר עומדים במערכה, אנשי הצבא שנלחמים, ודומיהם, ידוע לי כי דעת הרבה תלמידי חכמים, מגדולי ראשי הישיבות, גם מהספרדים וגם מהאשכנזים, מנהיגי הדור, אפילו מנקיי הדעת שבירושלם, היא להתפלל להצלחתם. ועוד מעט, בעזרתו יתב' נראה זאת גם בכתובים.

אני אומר זאת, כיון ששלחו אלי את המאמר של הגר"מ שטרנבוך שליט"א [פרשת בראשית התשפ"ד], הכותב בזה"ל, ראוי לעורר ולהסביר שח"ו אין תפילתנו מופנית על 'ניצחון' הצבא, שאין לנו חלק ונחלה ח"ו במבצעי הכוח והעוצם ידי' שלהם, וכל תפילתנו אינה אלא רק למטרה אחת ויחידה – שלא ייפגע שום נפש יהודי מאחב"י, וינקום ה' נקמת דם עבדיו השפוף, ויתגדל ויתקדש שמייה רבא.

ובאמת ככל שהצלת היישוב היהודי תהא מוסבת על ידיהם, הרי זה הסתר פנים ולא 'ניצחון', וזהו רק ניסיון לדידן, וכמו שהזהיר הנביא מלאכי [ג', ט"ז] "אמרתם שוא עבוד אלדים והנה עתה אנחנו מאשרים זדים, גם נבנו עושי רשעי גם בחנו אלוקים וימלטו", ולכן עלינו להתפלל לקב"ה שיציל כל איש מבני ישראל באופן שיכירו כולם וידעו כי לה' המלוכה, ולא יתלו הניצחון בכוחותיהם.

ובאמת זהו חלק מהנסיון של דור אחרון לתלות בכוחי ועוצם ידי, כי כך נראה לעיני בשר ודם. אך המתבונן ובפרט כעת שהקב"ה הראה לנו בחוש כן, שאין אנו סמוכים על שום כח בעולם, ועינינו תלויות לאבינו שבשמים בלבד.

וזכרני שבשעה שכולם פחדו שחסיין מלך ירדן, יכבוש את הארץ ויהרוג את כולם ח"ו, פגשתי את הרה"צ ר' עמרם בלויא זצ"ל, ושאלתיו מה הוא אומר על המצב, והלא כולנו מתפללים להצללתנו שלא יישפך דם יהודי ח"ו, אך מאידך צריך גם להתפלל על כבוד שמים שלא יתגאו הציונים בהצללתם ויאמרו שזהו 'ניצחון שלהם', והיאך אפשר לב' עניינים אלו להיות גם יחד.

התירו משום סברא זו, אלא לדחוק קץ ולא לעלות בחומה ולמרוד באומות, ראה הערה י"ג]. אבל יש שחלקו עליהם, וביארו את דברי מהרח"ו באופן אחר.

דהיינו, שמהרח"ו לא מתכוין לזה. זהו איננו ההסבר שאמרנו, אלא כפי שהסביר בספר ויואל משה, כמבואר שם בהערה י"ד בזה"ל, בויואל משה [סי' ע' עמ' פ"ה] הוכיח בראיות, שהשבועות גם אחר אלף שנה. ושם [סי' ע"א עמ' פ"ו וסי' ע"ב] ביאר, שכוונת מהרח"ו הנ"ל, שלפני אלף שנה לא תועיל תשובה. ואחר האלף שנה, תועיל. וכוונת מהרח"ו היא, לשבועתו של הקב"ה שגזר על הגלות, ולא להג' שבועות דידן וכו'.

ובהמשך [בגוף הספר] מובא כך, או שכתבו, שאין לפסוק עפ"י קבלה, נגד משמעות הפוסקים. בספרי הפוסקים, לא משמע כך, אלא שהדבר הוא גם אחרי. כך הוא כותב.

ובסוף [הערה י"ד] הוא כותב, דבר מעניין. הוא שאל את הגר"ח קניבסקי זצ"ל על דברי מהרח"ו הללו, ומעניין מה שהוא ענה לו. וז"ל, שוב כתב לי גם מרן שה"ת הגר"ח קניבסקי שליט"א [נדפס בסוף הקונטרס תשובה ז'-ח"ו], שדברי האריז"ל הם סודות התורה, ואין להתיר עפ"ד את השבועות הנ"ל.

יש לדייק ולהעיר שלא האר"י כתב זאת, אלא מהר"ח ויטאל בהקדמתו וכאמור. בכל אופן, הוא אמר שזהו סוד. אולי הוא נתכוין, למה שאמרנו לעיל. דהיינו, אל תיקח את הדברים כפישוטן.

צריכים לדעת כלל, בספרי הקבלה. לפעמים המקובלים אומרים דברים, שמי שאינו יודע, הוא לא יבין. אדרבה, יבין הפוך. מי שאין לו את הצופן, לא כדאי שיכניס בכלל אל הנושא, כי זאת שפה אשר אינו מבין. ובכוונה רצו שלא יבינו ולא ידעו, כדי שלא יגיעו למסקנות מוטעות וכו'. מי שאינם ראויים.

הרחבה לגבי נוסח התפילות שצריך להתפלל שהשלטון במדינה ישתנה לטובה, לא שתתבטל המדינה. וכן נוסח 'מי שבירך' עבור אנשי המלחמה וכו'.

א"כ, מה עושים פה? ימינה או שמאלה? מצד אחד, עלול להישפך דם יהודי. ומצד שני, הציונים יגידו שזה הם. תשמעו את תשובתו.

והשיב ואמר, שעל הקב"ה נאמר וישעיהו מ"ג, ט"ז "הנותן בים דרך, ובמים עזים נתיבה". וביאור העניין, שהאדם נוסע בספינה ממזרח למערב, ותפילתו מאת ה' שיתן רוח מזרחית. הוא רוצה להגיע לצד מערב, ע"כ שתהיה הרוח לכיוון שלו, לטובתו.

אמנם מכנגדו נוסע אדם ממערב למזרח, ומתפלל שהקב"ה יתן רוח מערבית. והקב"ה שומע תפילת שניהם, ומשיט האניות כל א' למגמתו שיגיע לשלום. זה הולך למזרח, וזה הולך למערב. זאת החכמה של הקב"ה. אפילו שנראה סתירה.

ואמר, "גם אני מתפלל שהמדינה תתבטל, ומאיך אני מתפלל שלא ישפך דם יהודי, הא כיצד?"

אין זה מחובתינו להציע פתרונות לקב"ה. איננו צריכים לתת להקב"ה עצות ורעיונות, איך לעשות זאת. והשם בים דרך, הוא ישים דרך להשיג את שני המגמות גם יחד, עכ"ד.

אומר הגר"מ שטרנבוך, והדברים הללו פשוטים ויסודיים לעת הזאת, שעיקר תקוותינו ותפילותינו בעת הזאת, הוא על הצלת כל איש ואיש מבני ישראל, ושנוכה שישועתינו תבוא ע"י התגלות כבוד מלכותו בעולמו בביאת משיח צדקינו בקרוב, ויהיה פתחון פה למייחלים אליו, והרמת כבוד יראי ה'.

זאת שיטת סטמאר, החושבים כי הקמת המדינה היא נגד השבועות. וממילא, אם הינך מתפלל להצלחת הצבא והחיילים, הדבר כביכול מאשר אותם, כי הא בהא תליא, זהו צבא המדינה שלהם. אבל הוא מודה, שצריכים להתפלל להצלחת היהודים. אל תתפלל להצלחת הצבא, אלא שלא ישפך דם יהודי.

יחיד ורבים, הלכה כרבים. וגם כשיש עם היחיד כמה יחידים (בפרט אם רק הצטרפו אליו) עדיין זה נחשב דעה יחידאה, כמפורש בתוספות הרא"ש, הובא בשדי חמד.

אנחנו אומרים, כי לא צריך להתפלל שהמדינה תתבטל, אלא שהשלטון יתבטל. כפי שהיה בעבר, הרי היו הרבה מלכים רשעים בעם ישראל, שעליהם נאמר ויעש הרע בעיני יי, ואח"כ צדיקים, ויעש הישר בעיני יי.

למשל, אחז מלך יהודה, היה רשע גדול, למה נקרא שמו אחז, שאחזו בתי מדרשות ובתי כנסיות, סגר את התלמודי תורה, בכ"נ וישיבות. ובנו חזקיהו היה צדיק גדול, מילא את ארץ ישראל בתורה. כמובא בגמרא וסנהדרין דף צ"ד ע"ב, בדקו מדן ועד באר שבע, ולא מצאו עם הארץ. מגבת ועד אנטיפרס, ולא מצאו תינוק ותינוקת איש ואשה, שלא היו בקיאים בהלכות טומאה וטהרה.

אנחנו מתפללים, ששלטון הרשע יתבטל. אבל למה שהמדינה תתבטל? רק להחליף.

אי אפשר לטמון את הראש בקרקע, ולא להתפלל עליהם. שאם לא כן, על מי? בפועל הם אלה אשר עומדים במערכה. אלא מאי, בכדי שלא תהיה טעות לאנשים, אנחנו משתדלים ביותר שלא להגיד את הדברים בצורה מפורשת. כי עלולים לטעות, לתת להם גושפנקא בצורה רשמית, כביכול להכשיר אותם.

אבל לגופו של עניין, הבסיס שלרעיון הוא, כפי שאמרת לעיל, כי חייבים להתפלל לשלומם של ישראל. אליבא דכו"ע.

ולגבי האלף שנה, רצוי לעיין עוד בספר הפדות והישועה למהר"ש מנצורה דף ל"ו ד"ה בעקבות, ומסוף דף נ"ז ואילך ובהערות שם, שבאלף הששי הורשו ישראל לעורר את הקץ וכו'. איתמר.

בזמנו היו חילוקי דעות בין חכמי תימן אם רצוי לעלות לארץ ישראל, כיעויין בס' איש ימיני חלק שני דף תק"ה בהערותי, ושם בספר איש ימיני חלק ד' דף נ' ד"ה ויקבע, הובא כי מן השמים השיבו למהר"ש מנצורה (זקינו אבראמו של מהר"י יצחק הלוי), כי בא מועד כי עת לחננה, ואז התעוררו מיהודי תימן לעלות לארצנו הקדושה יעו"ש.

ישראל, בכל מקום שהם. ושיטת הרמב"ן שהתפילה בשעת צרה היא חובה מדאורייתא.

הרמב"ם סובר, כי תפילה בכל יום היא חובה מן התורה. אולם לפי הרמב"ן, מן התורה זה רק בזמן צרה. זה מפורסם.

ועלינו גם לחשוב על הצער הנורא של השבויים, על צערם וסבלם של הפצועים, על הפחד של הנמצאים בשדה המלחמה, על הדאגה והפחד של בני המשפחות שבניהם נמצאים בשדה הקרב, ולהרבות בתפילה לשלומם.

וב'נקודה שביעית', הדבר יותר מפורש. וז"ל, מהו היחס הנכון של בני התורה אל הלוחמים בעת בשדה הקרב.

פשוט וברור ואין צריך לפרש, שחובתנו להרבות בתפילה לשלומם ולהצלחתם. ועלינו להשתדל להרגיש ולהשתתף בצער ובקושי העובר עליהם, בפחד הנורא של סכנת חיים כפשוטו. ולהרגיש בצער בני המשפחות אשר בניהם לוחמים בשדה הקרב, והינם מלאי דאגה ופחד לשלומם.

ואף אלו שאינם שומרי תורה ומצוות, הינם בגדר אחים טועים ואהובים, שהרי אינם רשעים אלא בגדר תינוקות שנשבו כהוראת החזו"א זצ"ל, ועלינו להתפלל לשלומם ולרצות בטובתם. ומלבד זאת, רבים מאד מן הלוחמים הם שומרי תורה ומצוות.

מלבד זאת, עלינו להרגיש הכרת הטוב עמוקה מקרב ליבנו, לאלו המסכנים עצמם בסכנת חיים כפשוטו עבור הצלת והגנת עם ישראל. ואמרו חז"ל [סנהדרין דף מט ע"א] 'אלמלא דוד לא עשה יואב מלחמה, ואלמלא יואב לא עסק דוד בתורה'. אמנם הצלחתו של יואב בשדה הקרב, היתה מכח תורתו ותפילתו של דוד. אבל הרי אין לסמוך על הנס, ובדרך הטבע צריך לצאת למלחמה. ולולי שיצא יואב למלחמה, לא היה דוד יכול לעסוק בתורה. [ואף החיילים שאינם יהודים הלוחמים להצלת ישראל, עלינו להכיר להם טובה ולהתפלל לשלומם והצלחתם].

לעומת זאת נתפרסם במקום אחר, כי בית דין צנעא בזמנו שנשאלו על כך מק"ק גיל, השיבו בזה"ל, רבותי המנויים לחיים, אגיד לכם את הרשום בכתב אמת. דעו לכם כי בעוה"ר נתארכה גלותינו, וקץ הגלות הזה לא נודע לשום נברא. ללבי גליתי, לאיברי לא גליתי. נגששה כעורים מי יתיר מאסרנו, כי בא מועד, כי עלה השחר. ולפיכך אומות העולם רודפים אחרינו כאשר ירדוף הקורא בהרים. וגזירת סתם דרכי בגזית [עיינן איכה (ג', ט') גְדַר דְרָכֵי וגו'. יב"ן], עדיין היא סתומה. ואילו רצה השי"ת, היינו הולכים ממחנה קדשנו, מפני שהדרך קרובה מאצלכם. ועתה רבותי, עדיין לא נשלמה האבילות של חרבן בית המקדש. שב בני שב, עד ישקיף וירא ה' משמים. אבל אם רצונכם לילך, הרשות בידכם, אין מונע. כמו שעושים במקומינו, מי שרצונו לילך ילך. אבל יהיה עליכם טורח והפסד בדרך, והפסד בספינה. ותבחרו הטוב לעצמכם. אבל אנחנו חתומי מטה יושבים במקומינו ומצפים לרחמי שמים, עד שנשמע תקע בשופר גדול לחירותנו, ולדברי הנביאים הנני מביא אותם מארץ צפון וקבצתים מירכתי ארץ. ואין להאריך כי אם בשלומכם, שיאריך ה' ימיכם בטוב ושנותיכם בנעימים, ובימיכם ובימינו תוושע יהודה וישראל ישכון לבטח. סדר ויסעו ממרה, תמוז בר"ו [לשטרות, ה'תרנ"ה ליצירה]. חתמו על כך שלושת הדיינים אז, הצעיר אברהם בן מ"ו צאלח יצ"ו ס"ט [דוד רביעי למהרי"ץ]. הצעיר סלימאן בן סאלם צאלח יצ"ו ס"ט. הצעיר [יוסף בן?] צאלח יצ"ו ס"ט ע"כ לשון תשובתם.

*

בכדי לבסס את הדברים, אביא בפניכם מה שראיתי בעלון דברי חיזוק לרגל המצב, מראש ישיבת אור אלחנן שבירושלם עיקורת, זהו הרה"ג חיים אריה חדש שליט"א, אשר כותב כך במפורש, ב'נקודה ששית'. ישנם שם שבע נקודות, והנקודה הששית היא, מהו תפקידנו בשעה הזאת. פשוט לכל ואין צריך להאריך בזה, שחובתנו להתפלל על כל בני

בשעת מלחמת יום הכיפורים, עמד מרן הגר"ח שמואלביץ ז"ל בישיבת מיר והרעיש על כך שחובתנו להכיר טובה לחיילים הלוחמים בשדה הקרב. ואף העלה שיחות אלו בעצמו על הכתב, ונדפסו בסוף ספר 'שיחות מוסר'. וכך כתב שם: החיוב שיש עלינו להתפלל עליהם, הוא בלי גבול. שהרי אפילו הפותח פתח לחבירו אמרו חז"ל נפשו חייב לו, קל וחומר למי שמוסר נפשו בעדנו, החיוב עלינו בלי גבול הוא.

עוד כתב שם: חז"ל אמרו 'הרוגי לוד, אין כל בריה יכולה לעמוד במחיצתן', מפני שמסרו נפשם בעד ישראל, וכזה אני אומר על אלה שמוסרים נפשם עבור הצלתנו, שאין כלהעולם יכול לעמוד במחיצתם, ע"כ לשונו של הגר"ח זצ"ל.

שאלה מהקהל: לגבי אין כל בריה יכולה לעמוד במחיצתם, בכמה ספרים כתוב כי הגרשז"א היה אומר לאנשים שהולכים לקברי צדיקים במקומות רחוקים, שהם יכולים ללכת לבית הקברות הצבאי בירושלים. האם הדבר נכון?

תשובת מרן שליט"א: מי יודע? הנסתרות לי"י אלהינו.

עוד דיבר הגר"ח על כך שבהיותנו רחוקים משדה הקרב, קשה לנו להרגיש בחוש את צערם של החיילים והמשפחות. וכך כתב: אע"פ שנופלים בשדה המלחמה על שפת התעלה וברמת הגולן, אבל כיון שזה מרחוק אין אנו מרגישים בצער הזה, הגם שבנינו היקרים הם, עכ"ל. ואף הג"ר דוד פוברסקי זצ"ל דיבר באותה תקופה בישיבת פוניבז', ועורר על כך שעלינו להתאמץ להרגיש בצער המשפחות שבניהם מגויסים לקרב, והינם חיים בדאגה ומתח בלתי ניתנים לתיאור. ואמר בשם הסבא מקלם זצ"ל כי מי שאינו מרגיש בצערם של אחרים במקרים כגון אלו, הרי זו אכזריות בבחינת 'קרוב לרצחה'. וסיפר כי שמע מאחד שגר בבנין גדול עם הרבה דיירים, כי נשאר רק שם שני גברים, וכל השאר נלקחו לחזית

המלחמה. [אף כיום שמעתי מאחד שגר בבנין גדול, והינו הגבר היחידי שנשאר בכל הבנין!!]. אבל יחד עם זה עלינו לזכור, כי בשעת מלחמה נצרכים שני החלקים. חלק של השתדלות 'למעשה' בשדה הקרב, וחלק שני של חיזוק בתורה ובתפילה. והחלק השני הוא החשוב ביותר, והוא הנותן כח לאנשי המלחמה, כדברי חז"ל במקומות רבים מספור. ואנו מגויסים בכל כוחנו בשעה זו לעשות את חלקנו במלחמה. ואין אנו עושים זאת בתורת 'התנדבות' וחסד בעלמא, אלא זו החובה הגמורה המוטלת עלינו בשעה זו. [שמעתי ששאלו את הג"ר משה הלל הירש שליט"א האם נכון 'לפנק' את בני הישיבות שביטלו את חופשת בין הזמנים, והתפלא על השאלה: הלא זו היא חובתם הגמורה בשעה זו!!].

*

הנושא הזה, של 'החיזוק בלימוד התורה', הוא דבר חשוב מאד, כי זהו הצד השני והעיקרי של מטבע לדין.

הגר"מ שטרנבוך, עשה חיזוק גדול לנושא הזה, אשריו ואשרי חלקן שכתב ג"כ [בעלון הנז"ל] בנקודה הזאת בזה"ל, והנה החובה מוטלת בעת הזאת על המשגיחים ומרביצי התורה, להחדיר בליבות בני הישיבות הק, את גודל תפקידם והאחריות המוטל עליהם, לשמור על כל בית ישראל בעת הזאת על ידי לימוד התורה הק, ולא לבזבז הזמן ח"ו להבלים. שכל בזבז זמן להבל וריק בזמן כזה, הרי הוא רשלנות בחובת השמירה על כל בית ישראל בעת הזאת. ועוד זאת יש להחדיר עכשיו אצל כלל ציבור החרדים – ובפרט אצל בני הישיבות והכוללים הק, שירגישו ויכירו שהם מגינים באמת על כל יושבי הארץ.

ולדאבוננו ישנם הבאים בחלישות הדעת, בלא הגאווה דקדושה שזכו להיות בני תורה, ובסתר ליבם מרגישים את עצמם פחותי דרגא במה שאינם משרתים בצבא ל"ע, וראוי להשריש את האמת הפשוטה שעפ"י דרך הטבע אין לנו אפשרות להתקיים כאן בארץ הקודש בהיותנו ככבשה אחת בין שבעים זאבים.

שערי יצחק – השיעור השבועי

נשלח חיילים לצבא? ואיך אפשר לחמוק מהחיוב להתגייס בשעה שצריכים חיילים בחזית, וכולם חייבים להשתתף בנטל. יש להם איזה מונח, תפסו מלה, 'שויון בנטל'. הם 'מנגנים' על הדבר הזה.

תשמעו תשובה חזקה.

והשבתי לו בתשובה לפי הלך מחשבתו, שרואה אני בשאלה זו כעזות וככפיות טובה, שהרי לקחת קצין ולבקש לעשות אותו חייל פשוט, זוהי חוצפא נוראה. וכ"ש שלקחת את בני התורה המגויסים לצבא ה', ולבקש להוריד אותם לחיילים פשוטים בצבא, זוהי ודאי חוצפה נוראה. שהרי בני התורה משמשים במלחמה כ"קצינים" שמצילים בפועל את היישוב כולו מסכנת נפשות ממשית, וכי אתם עוד מעיזים להוריד אותנו לדרגת חיילים פשוטים.

שפתים ישק משיב דברים נכוחים.

*

בזמנו [בשיעור מוצש"ק אמור התשפ"ג] דיברנו בעניין 'אלף למטה', והבאתי בס"ד [בדף 21] כך, אינני יודע אעיקרא מהו המקור לכך. ישנם שעשו עכשיו 'אלף למטה' – אלף למטה, שכל בחור ישיבה לומד להצלחת חייל מסויים. כותבים את שם הבחור, ואת שם החייל. זה היום.

אבל בזמנו הבאתי, שאין דבר כזה בחז"ל. בתורה כתוב, אֵלֶּף לַמָּטָה אֵלֶּף לַמָּטָה לְכָל מִטּוֹת יִשְׂרָאֵל תִּשְׁלַחוּ לְצָבָא. וַיִּמָּסְרוּ מֵאֲלֵפֵי יִשְׂרָאֵל אֵלֶּף לַמָּטָה, שְׁנַיִם עָשָׂר אֵלֶּף חֲלוּצֵי צָבָא [במדבר ל"א, ד'-ה']. י"ב אלף, שהם מתפללים, אולם לא לומדי תורה.

כך כתבתי שם, לפי מה שראיתי ובדקתי במדרשים, כגון במדרש תנחומא ומדרש רבא, לגבי הפסוק אלף למטה וגו', לא כתוב כי אלף ילמדו תורה ואלף יהיו בצבא, אלא אלף לתפילה ואלף לצבא. כתוב בספרי חז"ל, תפילה. דהיינו, שאלף יתפללו שהצבא יצלח, אבל לא כתוב תורה.

אינני יודע, מהיכן יצא הדבר הזה, ש'אלף למטה' היינו אלף ללימוד תורה. ישנם אמנם ספרים שכתבו כך, ראיתי בעצמי, אבל לא

הרי ישנם מליארדים ערבים סביבותינו. רק הקב"ה עושה סכסוך ביניהם, שאינם מתאחדים. כי אם הם היו מתאחדים, רחמנא ליצלן מה שהיה קורה. הדבר בזכות לימוד תורתנו הקדושה. על דרך שנאמר [ישעיהו י"ט, ב'] וְסִכְסַכְתִּי מְצָרִים בְּמְצָרִים.

והזכות היחידה שלנו להתקיים, הוא רק בזכות התורה. ואם ח"ו לא נדע דבר זה, ונחשוב שח"ו אנו ניצולים על ידי הצבא שלהם, הרי זה מכניס אותנו לסכנה גדולה. כי רק בשעה שאנו תולים עינינו להקב"ה בלבד ואין אנו תולים עינינו בכוחות אדם, אז אנו יכולים לזכות לישועה.

ובזכרוני שלפני כמה שנים נשאלתי, לאחר דרשה ברבים – כך ממשיך וכותב שם הרב שטרנבוך – על ידי חפשי אחד, מדוע אנחנו החרדים לא מתגייסים לצבא.

והשבתי, שאנו חיילים בצבא ה', וצבא ה' מצילים את היישוב היהודי כולו מהאויבים המקיפים אותנו מכל צד. והבאתי דוגמא ממה שהיה אז, שזרקו האויבים עלינו אלף טילים בתקופה קצרה, והנה כל טיל בפני עצמו יכול לגרום להרבה הרוגים, אמנם רוב ככל הטילים נפלו בשדות פתוחים במקומות שאין אנשים, ושאלתי אותם "מי הסיט את כל הטילים הללו לשדות פתוחים, וכי החיילים שלכם יכולים לעשות כן".

זאת אנחנו עשינו. זוהי הזכות שלנו.

והלא ניסים אלו למעלה מדרך הטבע. גם הערבים יודעים לעבוד במדויק, זה לא שאינם יודעים. פלא עצום. הם בעצמם אינם מבינים, איך זה הולך למקומות פתוחים וכו'. בודאי לפחות בסתר ליבם, הם יודעים שהקב"ה שומר על ישראל, ויש מהם שאמרו כך בפה מלא כמו שהתפרסם. וכעת כבר מדברים על תשעת אלפים טילים, ובקושי הצליחו. מעט מן המעט. זה עבודה רק של החיילים שלנו – רבבות בני תורה, שעל ידי כח התורה והתפילה שלהם, ריחם הקב"ה, ואיש לא נהרג. ובלא הניסים האלו, היינו כבר אבודים מזמן ה"י.

אמנם אותו אחד התעקש וטען, שמ"מ חייבים חיילים שילחמו בפועל בחזית מול האויב. לא

בספרי חז"ל. מהיכן יצא הרעיון הזה בכלל? יעו"ש.

ברוך ה', כעת ממש נתגלה לי מאיפה יצא העניין הזה.

בספר ביאור הלכה, להגר"ח קניבסקי, בסוף הלכות שמיטה ויובל [פרק י"ג] הביא בזה"ל, זלא שבט לוי בלבד כו', עין בדרך אמונה שכתבנו שנראה מדברי רבנו – הרמב"ם – שאין תלמידי חכמים יוצאים למלחמה.

והבאנו מגמרא דנדרים, מפני מה נענש אברהם אבינו, מפני שעשה אנגריא בתלמידי חכמים והוליקן למלחמה. ושם אמרינן, זירק את חניכיו, שהוריקן בתורה. פירש הר"ן בפירוש ב', שהוריקן מן התורה, ועשה בהן אנגריא.

ובתנחומא מטות סימן ג', אלף למטה אלף למטה, י"ב אלף חלוצי צבא, וי"ב אלף לתפילה. ובמדרש איתא – תשמעו, הגר"ח קניבסקי כותב כי 'במדרש איתא'. אבל הוא מוסיף ב'סוגריים' – (איני זוכר כעת מקומו), שדוד כשהיה שולח למלחמה, היה מושיב כנגדן ללמוד תורה, שבזכות התורה ינצלו. לדבריו, הוא זוכר שישנו כזה מדרש, אבל איננו יודע איפה זה. הוא לא מצא זאת.

לפי מה שאני הקטן חיפשתי, הדבר אכן כתוב באיזה ספרים, אולם לא במדרשי חז"ל. בספרי חז"ל, עניין זה לא מובא. משום מה, נכנס להם כדבר ברור ומוחלט שכביכול זהו מדרש חז"ל.

והוא מסיים בדברים חשובים ונפלאים המוזכרים הזוהר הקדוש [בשלה דף נ"ח ע"א], לית מלה בעלמא דיתבר חיליהון דעמין עכו"ם, פְּר בשעתא דישראל מתעסקין באוריתא. דכל זמן דישראל מתעסקין באוריתא – כל זמן שישראל מתעסקים בתורה – יְמִינא אתתקף, ואתבר חילא ותוקפא (דעכו"ם) [דאומי עלמא]. ובשעתא דישראל לא מתעסקין באוריתא, שמאלא אתתקף ואתתקף חיליהון (דעכו"ם) [דאומי עלמא], ושלטין עליהו יעו"ש.

אמרתי לבחור ישיבה ששאל אותי, הוא חתם על זה, האם למחוק את זה? אמרתי לו, כן. תמחק. כי זאת חוכא ואטלולא. אתה נגד חייל

אחד? אתה שוה אלף חיילים לפחות. אין ערוך לתלמוד תורה. תלמד ותתפלל להצלחת כולם.

שאלה מהקהל: אין ראייה מדוד ויואב?

תשובת מרן שליט"א: כן, אבל לא לגבי העניין של אלף למטה, אחד נגד אחד. לגבי תפילה, אין הכי נמי, שמישהו יתפלל, אדם פשוט. אבל מי שלומד תורה, כוח התורה הוא עצום, לעילא לעילא.

תיקונים לנוסח מי שבירך, המיוחד לעומדים כיום במערכה של מלחמת שמיני עצרת, שהובא בשיעור מוצש"ק נח.

לגבי הנוסח של 'מי שבירך' שפירסמנו בזמנו, בעז"ה ברצוני לעשות שם כמה תיקונים. בני הרה"ג משה שליט"א כבר ג"כ ישב על כך, הוא ב"ה השתדל בעניין, אולם רצוני להוסיף עוד כמה דברים חשובים, כי אח"כ [בסוף השיעור] נגיד את ה'מי שבירך' הזה.

הנוסח שהדפסנו בחוברת ושערי יצחק מוצש"ק נחו, הוא עלפי הספר עולמו של חסיד, בהסכמת הגאון מטשיבין והגרא"ז מלצר, ואמרנו שזה היה גם מן הליטאים וגם מן החסידים. הרב מטשיבין היה חסיד, והרב מלצר היה חניך ישיבת ואלאז'ין. הם הסכימו על הנוסח הזה, אבל בכל זאת מצאנו צורך לתקן ולשפר כאן כמה דברים. וכיון שראינו כי כבר צריכים לתקן, אז נתקן 'על הדרך' עוד דברים. שיפרנו, כמו שנציין לקמן לפחות חלק גדול מהתיקונים.

לגבי המלים, הוא יברך וישמור ויחיה ויעזור ויגן ויושיע לכל אחינו בית ישראל, העומדים במערכה מול אויבי ישראל. הנוסח פה, הוא קצת אינו משופה. לכל אחינו בית ישראל – מול אויבי ישראל. חוזרים פעמיים, על המלה 'ישראל'. לכן תיקנתי כך, לכל אחינו וכו' העומדים מול כל אויבינו ושונאינו.

והסיבה היא, כי ישנה מחלוקת בין הרמב"ן לבין רבינו בחיי, לגבי הפסוק [דברים ל', ז] על איבִּיךָ וְעַל שְׁנֵאֵיךָ אֲשֶׁר רָדְפוּךָ. רבינו בחיי אומר, כי 'אויבך' אלו הישמעאלים, אוי ואבוי. ו'שונאיך', אלו הנצרים. כמו שהבאנו מקודם.

שערי יצחק – השיעור השבועי

הזה, בנוסח אשר עשו הרבנות הראשית לחיילי צה"ל. אולי כיון שהם כבר הביאו את הפסוק הזה, אם נוסף אותו כאן, אזי אנחנו כביכול מתדמים אליהם, והרי אנחנו רוצים להתרחק מן ההשקפה שלהם.

בדקתי זאת, ואכן הדבר כך, הם הביאו כבר את הפסוק הזה. על כן אמרתי, טוב, א"כ נוסף עוד פסוק, ונאמר [ישעיה מ"ב, י"ג] יְיָ פְּגֹבֹר יֵצֵא, כְּאִישׁ מִלְחָמוֹת יַעִיר קְנָאָה. יִרְעֵ אֶף יִצְרִית, עַל אֵיבָיו יִתְגַּבֵּר. ככה שנהיה נבדלים מהם, שלא ח"ו ייראה דהיינו הך.

למרות שהדבר עלה בדעתי, בלי קשר אליהם, אבל סה"כ צריכים לשמור על 'פך השמן הטהור'. כי ח"ו ישנו כאן עניין, של בלבול השקפתי, זהו דבר דק מאד, והגבולות אינם ברורים, אנשים עלולים להתבלבל, ואחריתה מי ישורנה. לכן, עדיף שיהיה כך.

מצד אחד, האשכנזים אולי אינם חושבים כ"כ על מי שבירך, כיון שאצלם יש להם בסידוריהם את הנוסח, אַחֲנֵנוּ כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל הַנְּתוּנִים בְּצָרָה וּבְשִׁבְיָה, הָעוֹמְדִים בֵּין בָּיִם וּבֵין בִּיבְשָׁה, הַמְּקוֹם יִרְחַס עֲלֵיהֶם, וְיִוצִיאֵם מִצָּרָה לְרוּחָה וּמֵאֲפֵלָה לְאוֹרָה וּמִשְׁעָבוֹד לְגֵאֲלָה, הַשְּׁתֵּא בְּעֶגְלָא וּבְזִמְן קָרִיב וְנֹאמֵר אָמֵן. הם אומרים זאת בכל שני וחמישי, וע"כ הם אומרים זאת גם עכשיו, אחרי קריאת תהלים. אבל לנו [התימנים], וכמו כן הספרדים, אין את הנוסח הזה, לכן מעדיפים שיהיה בנוסח מי שבירך. [גם אצלינו יש בנוסח מי שבירך לקהל פסקאות מתאימות לעניין. איתמר].

אמר לי אברך אחד, ת"ח ירא שמים וצדיק, כי כאשר הוא ראה את השיעור, הוא שמח מאד. הוא אמר לי, תראה, אמרתי את ה'מי שבירך' לחיילים, ואמרו לי כי זהו נוסח ציוני. לא ידעתי מה להגיד. מה אעשה? אבל כעת, ברוך ה', איזה יופי, יש לי כאן נוסח נקי. וכיו"ב שמעתי מת"ח נוספים שמחכים לקבל נוסח זה, ורק מחוסר ברירה אמרו בנתיים את הנוסח שנתפרסם לחיילי צה"ל.

שאלה מהקהל: למה שלא נאמר את נוסח האשכנזים, אחינו כל בית ישראל וכו'?

אך הרמב"ן – בויכוח שלו עם איזה משומד אחד – סובר, שהדבר ההיפך. לדבריו, אויבך אלו הנצרים, ושונאיך אלו ישמעאל.

על כן חשבתי, שאנחנו נצא ידי חובת כולם, ונזכיר את שניהם, את אויבינו ואת שונאינו. מה שהם הישמעאלים, או אויבים או שונאים. הדבר מתאים.

מצד שני, אח"כ מובא, 'ונפלו אויבינו לפניך לחרב', שם אינני יכול לשנות את לשון הפסוק, זה מיוסד על פי הפסוק ונפלו אויביכם לפניכם לחרב, ע"כ השארתי את המלה 'אויבינו'.

ובכל אשר יפנו ישכילו וגו', ניקדנו הכא"ף בחולם, לא ובקל בקמץ, עלפי הפסוק גבי שאול ושמואל ראשון, י"ד, מ"ז ובכל אשר יפנה וגו'.

קירבנו את המלים ונפלו וגו' אחרי ורדפו מהם וגו', כפי סדר לשון הפסוק.

אחר כך, 'וישובו לשלום לאהליהם', נראה לי שהדבר אינו מתאים, כיון שבדורות הללו איננו גרים באהלים. על כן צ"ל, לבתיהם.

ישנה כאן טעות בנוסח שהראו לי, במלה 'לחרב', צריך להיות סגול, לא לחרב בפתח. וגם 'הנופלים בשבי', צ"ל שוא. כי שבי בסגול, זהו רק בסיום פסקא.

אח"כ, יותר טוב לומר 'יתמלא', מאשר 'ימלא', למרות שזאת איננה טעות.

אבל העיקר הוא, לגבי הסוף שהוסיף בני הרב משה נר"ו, 'ויקיים על כל אחד ואחד מהם מקרא שכתוב, י"י ישמרהו ויחייהו ואשר בארץ ואל תתנהו בנפש אויביו'. זה טוב, כך הסיום בנוסח מי שבירך הרגיל, אבל חושבני כי צ"ל פה משהו מיוחד. הרי אומרים זאת אצלינו, בכל מי שבירך. לכן, עלה בדעתי להוסיף גם את הפסוק, כִּי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם הֵהִלֵּךְ עִמָּכֶם, לְהִלָּחֵם לָכֶם עִם אֵיבֵיכֶם לְהוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם [דברים כ', ד"ז]. להוסיף גם את הפסוק הזה, חוץ מן הפסוק ואל תתנהו בנפש אויביו. כי גם הפסוק הזה, הכתוב בפרשת שופטים, אמרו הכהנים וישראל לפני המלחמה.

לאחר שכבר גמרתי בדעתי כך, אמרתי לעצמי, כי יכול להיות שכבר קבעו את הפסוק

תשובת מרן שליט"א: כאשר האשכנזים יגידו [בליל ר"ח את הפיוט] שער הרחמים לעם בך בוטח וכו', אנחנו ג"כ נגיד אחינו וכו'. בנתיים, 'כל עוף למינו ישכון'. אם אנחנו נעשה ערבוב, אזי יהיה סלט.

הערה מהקהל: ישנם גם חיילים שהם גויים, דרוזים וכדו', אי אפשר לומר 'אחינו'.

תגובת מרן שליט"א: יפה. אבל גם בנוסח מי שבירך שהבאנו, כתוב כך, לכל אחינו בית ישראל, העומדים במערכה וכו'. ולא עוד אלא שכעת, גם האמריקאים באים לעזור ליהודים. אמנם לפי דברי הרח"א חדש, גם חיילים שאינם יהודים, צריך להכיר להם טובה, להתפלל לשלומם ולהצלחתם, כמו שהבאנו לעיל. אכן הוא לא מצייין מקור לכך. וצל"ע. אבל בכל אופן, בעיקר אנחנו מתפללים על אחינו בית ישראל.

השם ברוך הוא יזכנו.

בעז"ה אנחנו נגיד את ה'מי שבירך' הזה, והעורך ידפיס זאת בגב החוברת, בעמוד האחרון, עם הניקוד, כדי שיהא אפשרות לצלם בקלות.

הערה מהקהל: אולי אפשר להוסיף פסקאות מנוסח מי שבירך לקהל, מה ששייך לכאן. וכן פסוק (תהלים ל"ז, ט"ו) חרבם תבוא בלבם וקשתותם תשברנה, שהחזנים הזקנים היו מוסיפים זאת שם. וכנראה נתחדש כך רק כאן בארצנו הקדושה, כי בתימן לא היו מלחמות נגדנו.

תשובת מרן שליט"א: לא כדאי משהו רגיל ושגור במי שברך לקהל, כדי שיהא ניכר ומורגש שזה משהו מיוחד, ויענו הציבור אמן בכוונה. אבל את הפסוק חרבם תבוא וגו', טוב להוסיף.

אגב, נדגיש שגירסתנו וקשתותם, השייך רפויה ולכן השוא נח, והתייז דגושה, כמבואר ע"י מהרי"ץ בחלק הדקדוק על תהלים גבי הפסוק הזה.

שאלה מהקהל: ישנו הבדל, בין 'ישמור', לבין 'להצלחת' מספיק שאנחנו נתפלל שהם

יישמרו, ושלא יארע נזק. אבל 'להצלחתם', זה משהו אחר.

תשובת מרן שליט"א: למה? אתה אומר חידוש. לא זכור לי דבר כזה. הכוונה, שיצליחו במלחמה, נגד האויבים. וברוך ה', שמעתי כי כבר ישנם כעת חצי מליון חילונים בא"י, חוזרים בתשובה. חיילים רבים הולכים עם כיפות וציציות, אשריהם ישראל. הניצוץ גדל.

תגובה חוזרת מהקהל: החילוק בין להתפלל לשמירתם ולא להצלחתם, ראיתי שכתב הרב וינטרוב זצ"ל.

תשובת מרן שליט"א: תביא את זה, ונעיין בעזרת ה'.

ישנם כאלה מהם אשר מתביישים להגיד שזה הקב"ה, אבל בליבם הם יודעים שהם אפס אפסים. ברוך ה', הניצוץ נתעורר, אשריהם ישראל, כן ירבה וכן יפרוץ, אכי"ר.

אני רואה שאנשים כבר מבקשים את נוסח מי שבירך הזה, א"כ אולי אפשר להדפיס זאת גם באופן מיוחד, בדף נפרד, שיוכלו להעתיק. לצלם. וגם בנתיבות מהרי"ץ, הרב יאיר תאם, מי שיכול שיעתיק. ישנם כאן כמה תיקונים.

הודעה חשובה!

שיעור זה הוקלד עפ"י שמיעה בעיקר, נערך והגה לפי הבנת העורך. השיעור היה לנגד עיני מרן שליט"א קודם הוצאתו, הוסיף עניינים וציין מקורות, שיפר ותיקן דברים רבים, אולם מפאת העומס הרב המונח על כתפיו, נבצר ממנו לעבור הגהה מדוקדקת, להאיר ולהעיר בהרחבה כבשיעורים שעברו.

לאור האמור, בכל ספק או שאלה המתעוררת למעיין בשיעור זה, יש לו לברר היטב את הדבר להלכה ולמעשה אצל מרן שליט"א.

הערות ותיקונים יתקבלו ברצון.
פרטים בטלפון: 050-4140741

נשארים מחוברים למסורת ולמנהגים

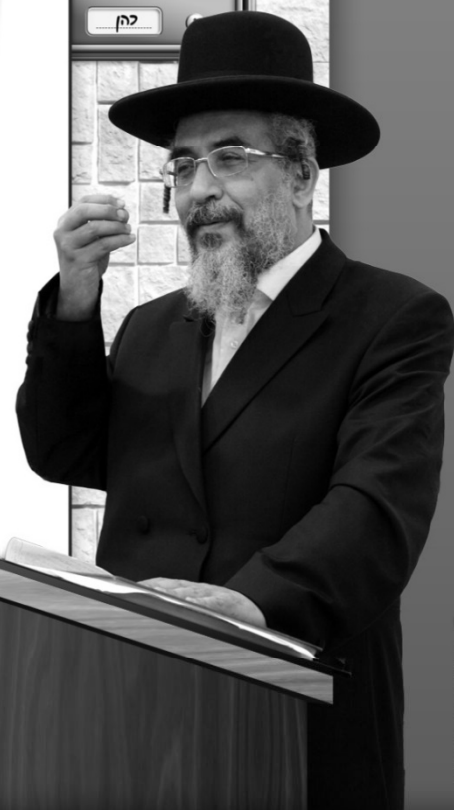

שערי יצחק "מנויים לחיים"

הצטרף עכשיו כמנוי חדשי לקבלת השיעורים השבועיים של מרן הגאון הרב **יצחק רצאבי שליט"א** - פוסק עדת תימן המתקיים מדי מוצש"ק בבית המדרש "פעולת צדיק" ב"ב. השיעורים כוללים עניינים רבים במנהגי ומסורת יהדות תימן, חידושי הלכות ואגדות, מוסר והשקפה, מעשיות ופרפראות ועוד.

בתרומה ע"ס 50 ₪ לחודש (בהוראת קבע, בציקים או בכרטיס אשראי), תקבל לביתך את חוברות השיעורים השבועיים, בצירוף דיסק לצפייה או להאזנה של שיעורי אותו חודש.

e-studio 052-7654161

כולל מפתח נושאים, מראי מקומות וחלק השו"ת

ניתן להירשם מכספי מעשר

לפרטים והרשמה:

מוסדות יד מהרי"ץ בני ברק,

טלפקס: 03-5358404, ישיר: 050-4140741.

ניתן להקדיש כל שיעור לרפואה והצלחה או לעילוי נשמת. ההקדשה תופיע ע"ג החוברת וכן בתחילת השיעור בוידאו

לק"י

הננו להודיע בזאת כי
השיעור השבועי הקבוע

של מרן הגאון

הרב **יצחק רצאבי שליט"א**

פוסק עדת תימן

מח"ס שלחן ערוך המקוצר ח"ה, שו"ת עולת יצחק ג"ה ועוד

ממשיך להתקיים מדי מוצאי שבת קודש

עכשיו בחדשי הקיץ

השיעור מתחיל בשעה 21:30

בבית המדרש "פעולת צדיק"

רח' המכללה (מהרי"ץ) 4 בני ברק

(פינת רח' בירנבוים 2 ליד "שוק השומר")

ציבור האברכים בני הישיבות

וכלל שוחרי התורה מוזמן

שיעור שכולו חידוש - ממנו תצא מלא וגדוש

לק"י

מי שברך מיוחד לזמן המלחמה*

לשמירת העומדים במערכה ולהצלחתם

מי שברך אבותינו אברהם יצחק ויעקב, משה ואהרן ודוד ושלמה, וכל הקהלות הקדושות והטהורות, הוא יברך וישמר ויחיה ויעזר ויגן ויושיע לכל אחינו בית ישראל, העומדים במערכה מול כל אויבינו ושונאינו. המקום ברוך הוא ברחמיו ישמרם ויצילם מכל רע (אמן) וידבר עמים תחתם (אמן) ורדפו מהם חמשה מאה, ומאה מהם רבבה ירדפו (אמן) ונפלו אויבינו לפניהם לחרב (אמן) ובכל אשר יפנו, ישכילו ויצליחו (אמן) וישובו לשלום לבתיהם (אמן):

והצריכים רפואה, ישלח להם האל רפואה שלמה לכל איברייהם וגידיהם, רפואת הנפש ורפואת הגוף, בתוך שאר כל חולי עמו בית ישראל (אמן):

והנופלים בשבי רחמנא לצלן, הקדוש ברוך הוא יתמלא רחמים עליהם (אמן) ויתנם לרחמים לפני שוביהם (אמן) ויוציא ממסגר אסיר (אמן) ויקרא לשבוים דרור, ולאסורים פקח-קוח (אמן) וישיבם לבתיהם בשלום במהרה (אמן):

ועל כל אחד ואחד מהם, יתקיים מקרא שכתוב, י"י ישמרהו ויחיהו ואשר בארץ, ואל תתנהו בנפש איביו. ומקרא שכתוב, כי י"י אֵלֶיכֶם הֵהָלֵךְ עִמָּכֶם, לְהִלָּחֵם לָכֶם עִם אִיבֵיכֶם, לְהוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם. וְנֹאמַר, י"י כְּגִבּוֹר יֵצֵא, כְּאִישׁ מִלְחָמוֹת יַעִיר קִנְאָה. יִרְעֵ אֶף יִצְרִיחַ, עַל אִיבֵיו יִתְגַּבֵּר. חֲרָבָם תָּבוֹא בְלָבָם, וְקִשְׁתוֹתָם תִּשְׁבַּרְנָה. וְכֵן יְהִי רְצוֹן, וְאָמְרוּ אָמֵן. (אמן)

*מומלץ בהוראתו של נשיא הקהילה מרן הגאון הרב יצחק רצאבי שליט"א

כמו שנתבאר בשיעורים שנדפסו בשערי יצחק פרשיות נח, וירא, ה'תשפ"ד-ב'של"ה. ובלי נדר יורחב עוד בשיעור חיי שרה.